

EESTI EVANGEELIUMI KRISTLASTE JA BAPTISTIDE

KOGUDUSTE LIIT

KÕRGEM USUTEADUSLIK SEMINAR

Urmas Metsamaa

**EESTI EKB KOGUDUSTE LIIDU VÄIKEKOGUDUSTE KOOSTÖÖ
KOGUDUSTE LIIDU JA KOGUKONNAGA LÄBI
TEGEVUSVALDKONDADE PRISMA**

Lõputöö

Juhendajad: Andres Saumets, *mag. theol.*

Einike Pilli, *dr. theol.*

Tartu 2015

Olen kõigile lõputöös kasutatud teiste autorite töödele, põhimõtteliste seisukohtadele ning muudest allikatest pärinevatele andmetele viidanud.

Autor: .....

Kuupäev: .....

SISUKORD

SISSEJUHATUS	4
1. KOGUDUSE FUNKTSIOONID	8
1.1. Koguduse funktsioonidest ja nende väljendumisest erinevates töövormides.....	8
1.2. Koguduse funktsioonid EEKB Koguduste Liidu identiteeti määratlevates dokumentides ja tekstides.....	12
2. KOGUDUSED JA LIIT LÄBI KOOSTÖÖPRISMA	18
2.1. Koostöö tähendus koguduse töös	18
2.2. Eesti EKB Koguduste Liidu väikekoguduste dünaamika aastatel 1994-2014	22
2.3. Eesti EKB Koguduste Liidu koostöö kogudustega	23
2.4. Eesti EKB Koguduste Liidu koostöö kogukonnaga – koguduste näited.....	28
3. UURIMUSLIK OSA: KOOSTÖÖ LIIDU JA KOGUKONNAGA	32
3.1. Uurimuse metoodika	32
3.2. Küsitluste peamised tulemused küsimuste kaupa.....	33
3.2.1. Küsimused kogudustele ja ülevaade saadud vastustest.	33
3.2.2. Küsimused piirkondade juhtidele ja ülevaade saadud vastustest	40
3.2.3. Küsimused omavalitsusjuhtidele ja ülevaade saadud vastustest	43
3.3. Kokkuvõttev arutelu ja ettepanekud	46
KOKKUVÕTE	53
LISAD	58
SUMMARY	63

SISSEJUHATUS

Väikekoguduste vajalikkusest Eesti Evangeeliumi Kristlaste ja Baptistide Koguduste Liidus (edaspidi Liit) ja ühtlasi ka oma kogukonnas ajendas kirjutama esiteks see, et autor on ise olnud üle kümne aasta väikekoguduse pastor ning kogenud teatud raskusi koguduse säilitamisel toimiva ehk tegusa kogudusena. Toimiva koguduse all mõeldakse antud kogudusest lähtuvat visiooni ja sellest tulenevat praktikat olla olemas mingi ülesande täitmiseks kas Liidu ja/või kogukonna jaoks. Üksikkogudustele on Liidus antud teatud kongregatsionalistlik autonoomsus, mis tähendab, et kogudused on iseseisvad oma otsuste tegemisel, kuid nende tegevus peab jääma Liidu põhikirja raamesse. Liidu põhikirjaga¹ on ära määratud koguduse ja Liidu ühisosa ehk see, kui palju saab kogudus osaleda Liidu tegemistes ja mil määral on Liidul õigus sekkuda koguduse siseasjadesse. Liidu põhikirjas on välja toodud seitse eesmärki ning nende eesmärkide saavutamise abinõudena on nimetatud kolmteist lisapunkti, mille läbi Liitu kuuluvate koguduste elu elavdada, kuid mis on ikkagi see põhjus, miks täna nii mõnegi väikekoguduse „silm“ ei sära? Autor on kogenud seda olukorda oma koguduses ja sarnane olukord tundub naaberkogudusi külastades olevat ka neis kogudustes, kus üritatakse vaadata tulevikku ja tuntakse muret oma jätkusuutlikkuse pärast. Sellest olukorrast tingituna on alust arvata, et see ei ole ainult üksikute väikekoguduste mure, vaid on haaranud kaasa paljusid väikekogudusi Liidu maastikul. Kas on siin tegu sellega, et andmise osa on suurem saamisest, või tuleb mängu liigne tagasihoidlikkus ja madal enesehinnang, mille tõttu ei julgeta Liidus rääkida oma tegelikest vajadustest ja muredest? Mängu võib tulla ka teadmatus või hoopis soov ollagi väike ja iseendale keskendunud osadust mitte rikkuv kogudus.

Liidul on põhikirjas ja arengukavas² välja toodud suunad, mis näeb ette koostööd võrdselt kõigi koguduste vahel, neid kaasates ja arendades ühtse elumuutva usukogukonna väljaarendamisel. Probleem on aga selles, kuidas jõuab informatsioon nendest programmidest, (mida on lähemalt tutvustatud käesoleva töö punktis 2.4) lähtuvate tegevuste kohta maakohtades asuvatesse väikekogudustesse, milledest mitmed ei oma isegi internetiühendust, mis tänapäeval on tõhusa infoliikumise eelduseks. Mis või kes võiks olla „kanaliks“ info liikumise osas koguduse ja Liidu

---

¹ **Eesti EKB Koguduste Liidu põhikirja.** – Elumuutev usuliikumine. Eesti Evangeeliumi Kristlaste ja Baptistide Koguduste Liit. <http://ekkllesia.ee/info/ametlikud-dokumendid/262-eesti-ekb-koguduste-liidu-pohikiri>, (25.03.2015).

² **Eesti EKB Koguduste Liidu arengukava.** – Elumuutev usuliikumine. Eesti Evangeeliumi Kristlaste ja Baptistide Koguduste Liit. <http://ekkllesia.ee/info/ametlikud-dokumendid/415-arengukava-aastateks-2012-2017>, (14. 03.2015).

vahel, et ka väikekoguduste teadlikkus ja enesehinnang saaks kasvada ja kogudus normaalselt areneda läbi Liidu pakutavate programmide ja tegevuste kaudu?

Teise tõuke seda teemat uurida sai autor KUS-i tudeng Risto Nigola lõputööst³. See on teema, mis on otseselt seotud Liidu väikekoguduste vajalikkusega. Koguduse juhi või pastori motiveeritus koguduse töös mõjutab arvestataval määral koguduse käekäiku ja toimiva kogudusena eksisteerimise võimalikkust. Kuid see ei ole ainus tegur, mis määraks koguduse jätkusuutlikkust tänapäeva muutuvus ühiskonnas. Toimima tuleb saada veel mitmed muud ühendused: nt koguduse liige – kogudus, koguduse liige – pastor, kogukond – kogudus ja kogudus – Liit. Käesoleva uurimustöö üheks põhilisemaks ülesandeks on uurida koguduse ja Liidu vahelist ühendust ja sellest tulenevaid järeldusi koguduse, Liidu ja kogukonna jaoks. Koostöö on oluliseks võtmesõnaks ellujäämisel tänapäeva muutuvus maailmas, sest tarkus ja õnn ei ole ühe inimese ega organisatsiooni käes, vaid paljude „üksuste” suhtlemise tulemusena on võimalik kokku panna tervikpilti sellest, mida vajatakse edukaks olemiseks.

Autor soovib töös uurida, et kas neid tegevusi, mida väikekogudused antud hetkel teevad, on võimalik Liidu poolt toetada ja edasi arendada. On fakt, et väikekoguduste tööjõu ressurss on väike, kuid aktiivselt suheldes Liidu ja teiste kogudustega on reaalseid võimalusi leida uusi ja tõhusaid meetmeid koguduse elu elavdamiseks ning selle kaudu haarata koguduste tegemistesse rohkem kaasa ka kohalikku kogukonda.

Töös püütakse kaardistada, millised on Liidu identiteeti määratlevad põhifunktsioonid ja kuidas need kajastuvad tänases päevas väikekoguduste tegevustes? Kas ja kui palju on nendest juhitud või on tegevus kaldunud iseenda koguduseelu tõlgendavatesse raamidesse? Autorile tundub, et väikekoguduste põhiprobleemiks on üksindusse jäämine: algul tundub olukord isegi positiivne – „ise teen, mida tahan” –, kuid aegamööda saavad oma mõtted otsa ja siis ei osata midagi peale hakata. Liit on uute kaasaegsete mõtete ja meetoditega edasi liikunud ja need uuendused hirmutavad „kapseldunuid” kogudusi ning uusi koguduslikke mudeleid ei suudeta enam omaks võtta. Seetõttu on väikekogudustes vajalik lisaks ajaproovile vastu pidanud põhiväärtuste säilitamisele ka pidev kursis olek Liidus toimuvate arengutega ning avatus vajalikele uuendustele, mis tagaks väikekoguduse ärksuse ja jätkusuutlikkuse.

Käesolevas uurimistöös püütakse eelkõige keskenduda Eesti autoritele, sest nad tajuvad Eesti koguduste olukorda antud kultuurikontekstis ja ajas paremini kui välisautorid. Ka Eestis kirikutes ja kogudustes on populaarsust võitnud rahvusvahelise levikuga „Koguduse loomuliku

---

³ Nigol, Risto 2014. EEKBKL pastorite arusaam oma rollist võrdluses Uue Testamendi koguduse juhtide kohta käivate mõistetega. Diplomitöö. Tartu: Kõrgem Usuteaduslik Seminar (käsikirjaline).

kasvu“ käsiraamat⁴, milles on käsitletud *väikekogudust* kui kogudust, millel on kuni 100 liiget. Meie Liidu mastaabis tuleb väikekogudusena siiski käsitleda sellist kogudust, mille liikmearv ulatub kuni 25 liikmeni⁵, sest sellise liikmeskonnaga kogudusel on Liidu aastakonverentsil üks mandaat. See on märkimisväärne erinevus, mis pakub erinevaid võimalusi ühe või teise „väikekoguduse“ struktuuriks ja kogudusliku töö korraldamiseks, sest sajaliikmelisel kogudusel on erinevate töövaldkondade tegevuse korraldamiseks koguduses kuni neli korda rohkem inimesi kui teisel. Kindlasti on kasulik sellist kirjandust lugeda ja võtta sealt kasutusse seda, mis sobitub meie kogudusekultuuri konteksti, kuid üksühene kopeerimine võib kogudust pigem kahjustada kui üles ehitada. Tsiteeriksin siinkohal „Teekäijas“ ilmunud artiklis „Õige koguduse õpetus“ Tõnu Lehtsaart: „Nii näeme paljude „tarkade“ õpetuste pealetungi Liidu kogudustele, mis ei ole senini suutnud oma eesmärki täita”⁶.

Selleks, et väikekoguduste „kapseldumise“ ja koostöö vähesuse probleemi avada ja otsida lahendusteid, on selles uurimistöös kasutatud järgmisi uurimismeetodeid: küsitluse teel saadud vastuste analüüsil kvalitatiivset, statistiliste andmete analüüsil kvantitatiivset ja erialakirjanduse kasutamise puhul sekundaaranalüüsi. Autor uurib Liidu aastaaruannete abil kahekümne aasta lõikes väikekoguduste statistikat: kuidas on muutunud koguduste liikmete arv ja ristimised, lisaks veel osalemine laste- ja noortetöös. Vastavate arvude kasv või kahanemine on üks näitajatest, millises suunas liigub kogudus oma võimekuses. Autori poolt koostatud avatud vastustega küsimustikud pastoritele, kohalikele omavalitsusjuhtidele ja Liidu piirkondade vaimulikele juhtidele annavad ülevaate, milline on koguduste hetkeseis, millist abi kogudused ootavad ja kuhu on kogudused liikumas. Omavalitsusjuhtidelt saadud tagasiside annab teavet, kuidas kohalik kogudus on silma paistnud ja koostööd teinud kohaliku kogukonnaga. Piirkonna juhtidelt on olnud soov teada saada nende hinnanguid koostöö kohta piirkonnas oleva kogudusega, mis on küsitluseks välja valitud.

Uurimistöö esimeses peatükis püütakse lühidalt kirjeldada koguduse põhifunktsioone ja seda, kuidas need väljenduvad erinevates kogudusliku töö vormides. Samuti on tähelepanu pööratud sellele, kuidas on kajastatud koguduse funktsioone Liidu identiteeti määratlevates dokumentides ja artiklites.

---

⁴ Schwarz, Christian A. 2000. Koguduse loomulik kasv. Kaheksa kvaliteediomadust, millest sõltub koguduse tervis. Eesti EKB Liidu Misjonifond. Tallinn: Kristlik Kirjastusselts Logos.

⁵ Eesti EKB Koguduste Liidu konverents – Elumuutev usuliikumine. Eesti Evangeeliumi Kristlaste ja Baptistide koguduste Liit. <http://ekkllesia.ee/liidu-juhtimine/konverents>, (15.03.2015).

⁶ Lehtsaar, Tõnu 2015. Õige koguduse õpetus. – Eesti EKB Koguduste Liidu ajakiri Teekäija, nr /2015. Tallinn: AS Rebeliis, lk 12-13.

Teises peatükis kirjeldatakse koostöö tähendust ja vajadust, sealjuures ka koostöö teoloogilist tähendust. Samuti vaadeldakse Liidu statistiliste aastaaruannete põhjal väikekoguduste dünaamikat. Peatükis antakse ka põgus ülevaade sellest, kuidas toimib koguduste koostöö katuseorganisatsiooni ehk Liiduga ning millistes valdkondades ja kuidas tehakse koostööd kogudust ümbritseva kogukonnaga.

Kolmanda peatüki keskmeks on kvalitatiivne empiiriline uurimus, mis tugineb erinevatele avatud vastustega küsimustele. Nende abil on püütud selgusele jõuda nii väikekoguduste hetkeolukorras kui enesemõistmises, samuti selles, millistes töövormides toimub koostöö koguduste, Liidu ja kogukonna vahel. Peatüki alguses on tutvustatud uurimuse valimit ja meetodikat, seejärel on esitatud ja analüüsitud küsitluse teel saadud andmeid peamiste kategooriate kaupa. Peatüki lõpetab autori-poolne arutelu ja uuringu põhjal tehtud järeldused.

Töö lõpuosas on eesti- ja inglisekeelne kokkuvõte, kasutatud kirjanduse nimekiri ja mõningad lisad, mis sisaldavad küsimustikke ning väikekoguduste statistikat kajastavaid graafikuid.

1. KOGUDUSE FUNKTSIOONID

1.1. Koguduse funktsioonidest ja nende väljendumisest erinevates töövormides

Nii nagu autor on käesoleva töö eessõnas maininud, on Liitu kuuluvatel üksikkogudustel teatud kongregatsionalistlik autonoomsus. Kongregatsionalismi all mõistetakse sellist kirikukorra kontseptsiooni, mis lähtub „kokkukogunenud üksikkogudusest” (*congregatio*), mille osas kehtivad *kõik* Kristuse poolt kirikule antud töötused, sest kogudus koosneb üksnes „usklikest”, mõistab end Jeesuse Kristuse ihuna ja kehastab seda oma asukohapaigas ka teiste jaoks. Sellele staatusele tugineb *kohaliku koguduse sõltumatus* kui kongregatsionalistliku kirikukorra väline tunnus. Usklikud ei tunnusta nende üle valitsevat klerust, vaid üksnes Kristust enda Karjasena. Koguduse koosolek (üldkogu) on juriidiliselt kõrgeimaks juhtivorganiks. Igasugustel koguduseülestel organisatsioonidel või ka kiriklik-hierarhilist või poliitilist iseloomu omavatel instantsidel pole kongregatsionalismis idee poolest mingit valitsemis- või isegi mõjutamisõigust kohaliku koguduse üle. Paremal juhul saab sellistel kogudusevälistel organitel ja organisatsioonidel olla vaid *nõuandev* funktsioon.⁷ Eeldades, et Liitu kuuluvad kogudused mõistavad end kongregatsionalistlikult, tuleb järgnevalt tähelepanu pöörata üksikkoguduse olemusele ja funktsioonidele ning ka üksikkoguduse suhestumisele koguduseülese organisatsiooniga – Liidu ehk vendlusega. Järgnevalt vaatleb autor, kuidas on koguduse ja Liidu olemuse avanud vendluse ridadesse kuuluvad teoloogid.

Toivo Pilli on oma raamatus „Usu värvid ja varjundid”⁸ kajastanud Robert Võsu 1966. aastal kirjapandud mõtteid „Baptistide arengust ja põhimõtetest“. R. Võsu on seal väljendanud vabakoguduslikku eklesioloogiat nii: nendesse kogudustesse astutakse vabatahtlikult oma veendumuste alusel ja kogudused on autonoomsed, s.t. „valitsevad ennast ise”⁹. Samas raamatus on välja toonud ka Osvald Tärgi mõtted, kus ta ütleb: „Kogudusse kuuluvad ’uuestisünni läbielanud’ ja kogudusega teadlikult ja vabatahtlikult liitunud inimesed”¹⁰. Siit on näha, et kogudusse ei sunnita kedagi astuma, kuid kui inimene on vastu võtnud Kristuse oma ellu, tunnistanud avalikult oma usku, läbi käinud ristimistalituse, siis tal

---

⁷ Saumets, Andres 2010. Riigi ja kiriku suhete ideed ning praktika ameerikaliku vabakirikliku paradigma taustal. – KVÜÖA toimetised 13. Tartu: TÜ kirjastus, lk. 254; vt ka Saumets, Andres 1999. Kongregatsionalism ja sellega seonduv vaimulik väljakutse meie kogudustele. – Teekäija, nr 91-93; lk 5-7; 16-19; 19-21.

⁸ Pilli, Toivo 2007. Usu värvid ja varjundid. Eesti vabakoguduste ajaloo ja identiteedist. Tallinn: Allika.

⁹ Sealsamas, lk 67.

¹⁰ Sealsamas, lk 72.

on võimalus vaba tahte alusel astuda koguduse ridadesse. See aga tähendab seda, et selle sammuga võetakse endale ka teatud kohustused ja vastutus. Koguduseliikme seisuses ei ole enam tegutsemist isiku suva järele, vaid seda reguleerib koguduse põhikiri.

Toivo Pilli nimetab oma käsitluses kogudust teelolijate osaduskonnaks, sest kogudus peaks olema pidevas liikumises, mis annab ajaloolises pärandis kogudusele üsna kirju värvigamma¹¹.

Kogudus on organisatsioon, mis lähtub Piibli õpetusest. Ühe keskse õpetusena läbib Piibli teksti Kristuse eeskuju teenijana ja üleskutse, et tema jüngrid teeksid sedasama.

Nii ei saa ka iga üksik koguduseliige juhendada mõttest, et mind peab kogudus teenima, vaid ka ise teenimises aktiivselt kaasa lööma. Piibel õpetab ka, et koguduses on erinevad töövaldkonnad – nii on koguduseliikmetel võimalus teenida üksteist ja ka kogukonna inimesi läbi erinevate funktsioonide¹².

Liitu kuuluvas Kehra koguduses toimunud õpetuskoosolekute raames välja antud õppematerjalides (1997) on välja toodud neli koguduse funktsiooni, milleks on: 1) *osadus*, 2) *õpetus*, 3) *ülistus* ja 4) *evangelisatsioon*¹³. Kas see loend on ammendav? Kindlasti mitte. Igal kogudus võib määratleda ise oma ülesanded, millega ta suudab iseennast ja kogukonda teenida.

Liidu kogudustes läbiviidav Oomega kursus (2) toob välja koguduse korporatiivsed funktsioonid mille on: 1) ühine jumalateenistus, 2) vaimulikud talitused, 3) sõna kuulutamine, 4) vastastikune vaimulik ülesehitus, 5) evangelism, 6) annetamine.¹⁴ Need on funktsioonid, mille täitmise juures on suur tähendus just koostööl. Uskliku elus ei saa eksisteerida ainult suhe „mina ja Jumal”, vaid uskliku elu on tihedas seoses kogudusega ning kogudus otsustab oma elu ja tegevuse üle ühiselt. Ühine palve ja otsuste langetamine, meeskonnatöö, on Liidu koguduste identiteedi olemuslik osa.¹⁵

Liidu kogudustes on aastatega populaarsust kogunud Christian A. Schwartz'i käsiraamat „Koguduse loomulik kasv“, milles on välja toodud kaheksa koguduse kvaliteediomadust, millest peaks sõltuma koguduse tervis. Nendeks on: 1) volitav juhtkond, 2) andidele orienteeritud teenimine, 3) innukas vaimsus, 4) inspireeriv jumalateenistus, 6) mitmekülgsed väikegrupid, 7) vajadustele suunatud evangelism, 8) armastavad suhted¹⁶. Sel moel on

---

¹¹ Pilli, Toivo 2007, lk 81.

¹² Funktsioon – „see, mis tuleb kellelgi või millelgi teha, ülesanne, kohustus, roll.“ Vt Eesti keele seletatav sõnaraamat (EKSS). <http://www.eki.ee/dict/ekss/index.cgi?Q=funktsioon&F=M>, (12.03.2015).

¹³ Õpetuskoosolek. Kehra kogudus, 21.10.1997. <http://kehrakogudus.upcloud.co/arhiiv/vana/texts/ptund6.html>, (03.11.2014).

¹⁴ Oomega kursus 2. <http://www.ekkllesia.ee/oomega/2/kogu6.htm>, (03.11.2014).

¹⁵ Pilli, Toivo 2007, lk 83.

¹⁶ Schwarz, Christian A. 2002. Koguduse loomulik kasv. Tallinn: Eesti EKBL Misjonifond, Kristlik Kirjastusselts

üldistatult välja toodud need töösuunad, mille olemasolu peaks tagama koguduse kvaliteedi ja vaimuliku tervise.

Kvaliteetne kogudus on John Stott'i sõnul see, kes suudab kogukonnale näidata selget pilti Kogudusest kui toimivast Kristuse ihust. Kogudus, mis tahab teha Jeesust Kristust ja tema nõudeid tõsiseltvõetavaks eluküpsaks esitussõnaks, peab omama vähemalt nelja tunnusoont: Ta peab olema: 1) kogudus kohalikest ja piirkonna jaoks, 2) uskuv ja Jumalat kummardav kogudus, 3) ühiseluga kogudus, mis loob mitteamrustava ja mõtteid stimuleeriva osaduse, 4) kohalike juhtide ja otsustajatega kogudus.¹⁷

Selleks, et kogudus suudaks täita temale Jumala poolt seatud eesmärki, peab ta iseeneses olema harmoonias, osaduses, õpetuses, kasvamises. Kuna Jeesus oma töö alguses valis välja kaksteist õpilast, keda hakata välja koolitama tuleviku koguduse tarvis, ja nagu igas armeeski on algul oluline tugev väljaõpe, arendades nii vaimset kui füüsilist ressursi, on ka kogudusel vaja õpetatud, koolitatud, tugevaid ja julgeid sõjamehi, keda missioonile saata, teisisõnu evangeeliumi kuulutama.

Eelpool öeldu põhjal võib täheldada, et koguduses saab ja peab tegema väga erinevaid tegevusi, et täita Kristuse suurt käsku: „Minge kõike maailma ja kuulutage evangeeliumi kogu loodule (Mk 16,15).

Kindlasti ei ole võimalik tuua välja ühest struktuuri, millised funktsioonid ja mil põhjusel on peamised, jäävad ja ainuõiged, kuid autoril tuleb siinjuures teha oma valik ja põhjendada oma arvamust ning lähenemisenurka. Lihtsuse ja konkreetsuse mõttes on autor oma lähenemisenurgas kasutanud neid nelja üldistavat funktsiooni, mida on kasutanud ka Kehra koguduse oma õpetuslikus töös. Esiteks, **evangelism** – selle kaudu tuleb sõnum kogukonda ja tekivad uued kogudused. Teiseks, **õpetus** – loodud koguduses hakatakse õpetama Jumala sõna, selle mõistmist ja selle järel elamist. Kolmandaks, **osadus** – õpetamise käigus tekib liikmete vahel tugev side ja läbikäimine, mida kristlased nimetavad osaduseks. Neljandaks, **ülistus** – vaadates kõigele sellele, mida Jumal on inimeste juures teinud, milline armastus, osadus ja hoolimine on koguduseliikmetel üksteise vahel, kasvab sellest välja Jumala ülistus ja kiitus.

Samas on võimalik nende põhifunktsioonide juurest paralleeli tõmmata Liidu *missiooniga*, kus on öeldud: „Eesti EKB Koguduste Liit on lähtuvalt väärtustest *piibli-, koguduslik-, pühitsuslik- ja misjoniliikumine*”¹⁸. Nii moodustuksid selgelt nähtavad funktsioonipaarid: piibliliikumine –

LOGOS.

¹⁷ Stott, John R. W. 2002. Kristlik misjon nüüdismaailmas. Tallinn: Kristlik Kirjastus LOGOS, lk 93.

¹⁸ Eesti EKB Koguduste Liidu missioon. – Elumuutev usuliikumine. Eesti Evangeeliumi Kristlaste ja Baptistide

õpetus, koguduslik liikumine – osadus, pühituslik liikumine – ülistus ja misjoniliikumine – evangelism.

Ülevaatlikkuse mõttes on autor järgnevalt välja toonud vaid neli funktsiooni paari, kuid need sisaldavad mitmeid väga erinevaid tegevusi ja ülesandeid, mille täitmisega kogudus igapäevaselt tegeleb.

Osadus on osa-olemine kellestki teisest: osadus oma koguduse liikmetega, osadus teiste koguduste liikmetega, osadus Liiduga ja ka kogukonnaga, osadus Jumalaga. Millistes koguduse tegevustega on osadus seotud? Siinjuures tuleb ära märkida, et kui mingit tegevust või toimingut tehakse koos teise koguduse liikmega, on sellega alus pandus osadusele. Üksi olles ei ole meil osadust teiste inimestega, on vaid osadus Jumalaga, mis on uskliku inimese puhul katkematu. Niisiis on osadus selline funktsioon, milles saab kristlane olla alati, kus iganes viibides või mida tehes.

Õpetuse funktsioon on juba mõnevõrra kitsam. Kuid ka see funktsioon sisaldab väga mitmeid koguduse tegevusi, alates pühapäevasest jumalateenistusest ja lõpetades kasvõi erinevate sotsiaalteenuste (nt nõustamine) pakkumisega väljaspool kogudust. Õpetuslikku osa leiame igast vaimulikust talitusest, laste- ja noorte-, meeste- ja naistetööst. Õpetusest ei jää puutumata kodugrupp ega hingehoid. Erilist õpetuslikku tuge vajavad just noored kogudused ja seda meie Liidu poolt, kuid ka vanad kogudused vajavad värskeid mõtteid ja uusi tõlgendusi selleks, et mitte kinni jääda vanadesse tõekspidamistesse.

Ülistus on Jumala tänamine tema Poja inimesekssaamise, ristisurma, lunastuse ja igavese elu lootuse eest. Ülistuses on kogu tähelepanu suunatud Jumalale ning Tema suurele armule ja halastusele inimkonna vastu. Ülistus võiks saada uuestisündinud inimese alaliseks hingeseisundiks, mis kannaks teda nii mures kui rõõmus, sest Jumal on inimese jaoks teinud kõik, mis tal iganes eluks vaja läheb. Eriline ülesanne on muidugi ülistuskoosolekutel, kus suuremal hulgal rahval on ühine soov kiita Jumalat mingi kindla tulemi eest. Kuid ülistust on kogetud sageli ka palvetunnis, hingehoidlikus tegevuses, laste- ja noortetöös ja vahel ka matustel, kus leinajatele on osaks saanud ülikülluslik Jumala trööst.

Evangelism on koguduse funktsioon, mis paneb kogudust rohkem seestpoolt välja vaatama ja mitte ainult vaatama, vaid ka välja minema. Evangeeliumi vajab ka kogudus ise, kuid mitte niivõrd, kui just kogudust ümbritsev kogukond. Evangelism on selline funktsioon, mida võib leida väga erinevates koguduslikes töö valdkondades. Evangeeliumit kuulutame ja kuulame

püühaapäevastel teenistustel, evangeeliumit on võimalik leida nii kiriku remondis kui ka kiriku ümber tehtavates heakorratöodes. Ka matused ja laste- ning noortetöö sisaldavad evangeelset sõnumit. Evangeeliumit saab ka kuulutada, korraldades koguduses korjandust ja annetuste kaudu seda raha uuesti välja jagades. Uuestisündinud inimese igapäevaelu, käitumine, sõnavõttud ja kõik muu tegevus peaks kandma evangelismi pitsert.

Seostades järgnevalt neid nelja esile toodud põhifunktsiooni Liidu tegevustega, siis on võimalik näha, et kõik põhifunktsioonid on vähemal või rohkemal määral esindatud läbi erinevate tegevuste ja töövormide. Näiteks: Liidu põhikirja § 8, punkt 1) Piibli õpetuse levitamine – see tegevus sisaldab endas nii evangelismi, õpetuse kui ka osaduse funktsioone. Punkt 3) ühistöö arendamine ja koordineerimine, koguduste varustamine vajaliku informatsiooniga ja tegutsemine koguduse heaks – see tegevus sisaldab endas eelkõige osaduse ja õpetuse funktsioone. Vaadeldes sel moel kõiki põhikirja § 8 seitset punkti, võib iga punkti taga näha mitme funktsiooni olemasolu. Ilmselt kõige vähem tuleb esile ülistuse funktsioon, seda nii põhikirja kui ka Liidu arengukavas välja toodud tegevuste osas, millele võiks edasise tegevuse käigus rohkem tähelepanu osutada.

1.2. Koguduse funktsioonid EEKB Koguduste Liidu identiteeti määratlevates dokumentides ja tekstides

Esmalt lühidalt Liidu kui *usulise ühenduse* mõistest. „Kirikute ja Koguduste seadus” (KKS) defineerib usulisi ühendusi nii: „Usulised ühendused on kirikud, kogudused, koguduste liidud ja kloostrid./.../ Koguduste liit käesoleva seaduse mõistes on vähemalt kolme vabatahtlikult liitunud ja ühte usku tunnustavate koguduste ühendus, kes tegutseb põhikirja alusel ja valitud või nimetatud juhatuse juhtimisel ning kantakse registrisse käesoleva seadusega ettenähtud korras.¹⁹

Andres Saumets kirjutab usulistest ühendustest, et riigi poolt vaadatuna on kõik traditsioonilised kirikud ja vabakirikud ning -kogudused üldistavalt *usulised ühendused*. Traditsiooniliselt eristatakse siiski „kirikud”, suuri (ajaloolisi) kristlikke konfessioone (nt luteri kirik, roomakatoliku kirik, õigeusu kirik), mis oma suuruse ja kultuuriliste seoste tõttu mõistavad end veel tänaseni üldiselt rahvakirikutena. Kirikud on reeglina episkopaalse ja kihelkondliku (kogudustest koosneva) struktuuriga. Kirikute ajalooline püsimine jätkub teatud

---

¹⁹ **Kirikute ja koguduste seadus**, vastu võetud 12.02 2002 RT I 2002,24, 135 jõustumine 01.07. 2002. <https://www.riigiteataja.ee/akt/13235594>, (20.01.2015).

mõttes iseenesest, sest imikute ristimise kaudu inimesed otsekui „sünnivad” kirikusse. „Vabakirikud“ või „vabakogudused“ on aga põhimõtteliselt vastu niisugusele kiriklusele, mis on seotud riigiga ja kodanike jaoks enesestmõistetav, st sinna võib kuuluda ka ilma isikliku otsuseta. Eesliide „vaba-“, viitab kahele olulisele aspektile: „vaba riigist“ ja „vabatahtlik“. Vabakirikud peavad oma liikmeskonna ise leidma ja liikmeks saadakse teadliku otsusega, mis leiab väljendust ka teadlikus eos teostatud „usuristimise”.²⁰

Eestis on 01.01.2012 seisuga registreeritud üle viiesaja *usulise ühenduse*, millest enamik kuulub kirikutesse või koguduste liitudesse. Suuremaid kristlikke kirikuid ühendab Eesti Kirikute Nõukogu²¹.

KKS kirjeldab usuliste ühenduste põhitegevust nii: „Kiriku, koguduse, koguduste liidu ja kloostri põhitegevus on oma usu tunnistamine ja viljelemine, eeskätt jumalateenistuste, usuliste koosolekute ja talituste vormis, ning usutunnistusekohane või oikumeeniline moraali-, eetika-, haridus-, kultuuri-, diakoonia-, sotsiaalse rehabilitatsiooni alane või muu tegevus väljaspool kirikule või kogudusele iseloomulikke usuliste talituste ja teenistuste vorme. Usuliste ühenduste eesmärk või põhitegevus ei või olla majandustegevuse kaudu tulu saamine.”²²

KKS mõttes „koguduste liiduna” toimiva Eesti Evangeeliumi Kristlaste ja Baptistide Koguduste Liidu põhikirja § 2 sätestab: „Liitu ühinenud kogudused tunnistavad oma usku Kolmainu Jumalasse-Isasse, Pojasse ja Pühasse Vaimusse. Koguduse usu ja tegevuse aluseks on Piibli Vana ja Uue Testamendi kanoonilised raamatud. Koguduse liikmeteks on vaimuliku uuestisünni läbi elanud ja usus ristitud inimesed, kes järgivad oma elus Jeesust Kristust ja kannavad edasi kristlikku evangeeliumi”.²³

Kohalike koguduste liidu (antud juhul Eesti Evangeeliumi Kristlaste ja Baptistide Koguduste Liit) vaimulik alus on uus liiduleping Jeesuses Kristuses. Kohalike koguduste osadus ehk koguduste liit toetab üksteist eestpalvetes (ühine palvekalender), vaimulike töötajate küsimustes, Pühakirja tundmaõppimises (nt seminar ja piiblikoolid), kirjanduse väljaandmises (nt ajakirjad „Teekäija“ ja „Päiksekiir“), misjonitöös, uute koguduste rajamises ja materiaalses abis nagu algkoguduse päevil.²⁴

---

²⁰ Saumets, Andres 2010. Riigi ja kiriku suhete ideed ning praktika ameerikaliku vabakirikliku paradigma taustal. – KVÜÖA toimetised 13. Tartu: TÜ kirjastus, lk. 251.

²¹ Eestis registreeritud usulised ühendused. Siseministeerium. Rahvastik ja regionaalvaldkond, <https://www.siseministeerium.ee/16682/>, (20.01.2015).

²² Kirikute ja koguduste seadus 2002.

²³ Eesti EKB Koguduste Liidu põhikirja.

²⁴ Tammo, Joosep; Roosimaa, Peeter 2008. Piibli õpetus Eesti Evangeeliumi Kristlaste ja Baptistide Koguduste Liidu kogudustes. Tallinn: Eesti EKB Koguduste Liit, lk 13.

Eesti EKB Koguduste Liidu *arengukava* kohaselt teostab Liit oma missiooni, väärtusi ja ühistöö nägemust aastaks 2017, jõudes seejuures järgmiste eesmärkideni: 1) jüngerlike juhtide arendamine, 2) noorsoo- ja peresõbralik koguduse-elu, 3) koguduse rajamine ja arendamine, 4) missioonitundlikkus, 5) koostöövalmidus.²⁵

Alljärgnevalt on lahti kirjutatud koguduste funktsioonid ja koostöövõimalused, vaadeldes seda läbi Liidus aastateks 2012-2017 vastu võetud arengukava prisma²⁶. Autor on alljärgnevalt Liidu arengukavast 2012-2017 lähtudes lahti kirjutanud võimalikud *koostööpunktid* Liidu ja koguduste vahel.

Koostöös Liiduga püütakse läbi välja- ja täiendõppe arendada koguduste ja nende tööharude juhte, suunates neid kutsumusega teenimisse. Sellega on tagatud ka uute juhtide viljakas järelkasv. Juhid on huvitatud mentorsuhetest, et selle läbi kasvada ja arenedada ning vähendada läbipõlemis oht. Läbi pastorite fondi on võimalik abivajajaid kogudusejuhte majanduslikult toetada. Uus hariduskontseptsioon annab paremad võimalused jätkusuutlikuks enesearenduseks koguduslikus töös.

Koguduse normaalseks jätkusuutlikuks kulgemiseks on vajalik kogudusse luua selline atmosfäär, mis on vastuvõetav igale põlvkonnale. Lapseootel vanematele korraldatakse koolitusi, jagamaks teadmisi, kuidas vastsündinuga toime tulla. Selleks on vaja üsna palju lisaressursse nii raha kui teadmiste näol. Sama on pühapäevakooli alustamisega. Eelnevalt on vaja luua soodne õhkkond ja keskkond, kuhu lapsi kutsuda. Tuleb välja koolitada pühapäevakooli õpetajad, soetada õppematerjale, töötada välja metoodika – seda kõike soodustab koostöö Liiduga. Liidul on olemas selleks vajalik nõutava kvalifikatsiooniga pedagoogiline kaader, õppematerjalid ja ühised üleriigilised üritused pühapäevakoolide õpetajatele ja õpilastele.

Sarnane olukord on ka nii noorte-kui täiskasvanud tööga. Noortejuhid vajavad pidevat koolitust ja innustust, mida kohalik kogudus ei suuda alati tagada. Selleks on Liidus korraldatud noortejuhtide trenimine (*coaching*) ja iga-aastased noorte piiblipäevad, mis on kujunenud suurimaks noorte kristlikuks kokkusaamiseks Eesti kristlaskonnas.

Väga olulist rolli mängib koguduseelus tugeva ja terve abielu hoidmine. Postkristlik ja sekulaarne maailm liigub üha kaugemale traditsioonilisest piibellikust peremudelist, mehe ja naise vahelisest abielust, mistõttu on kogudusel seda suurem vastutus hoida ja säilitada

---

²⁵ Eesti EKB Koguduste Liidu arengukava aastateks 2012-2017.

²⁶ Sealsamas.

piibelliku abielu mõistet ja praktikat. Liidul on olemas perepsühholoogid ja abielunõustajad, kelle poole on nii paaril kui üksikul koguduseliikmel võimalik mure korral pöörduda.

Kui kogudus on arenenud elujõuliseks koguduseks, siis arengu elementaarne jätk on uue koguduse rajamine. Nii nagu iga liige sünnitab uusi liikmeid, iga tugev juht kasvatab enda kõrval uusi juhte, nii sünnitab ka tugev kogudus uusi kogudusi. Uute koguduste rajajate koolitus on aluseks, et saata välja meeskondi, kes on orienteeritud ja motiveeritud uute koguduste rajamisele.

Kogudusel on arvestatav roll oma kogukonna sotsiaaltöös osalemisel. See töö valdkond võib kogukonna teenimisel muutuda isegi kõige ressursimahukamaks tööharuks. Selleks on koostöös kohaliku omavalitsusega vaja välja arendada sotsiaaltöö võrgustik, et jõuda iga abivajajani. Liit pakub välja sotsiaaltöö tegijate vahelise meililisti loomise, mis kiirendab sotsiaalvaldkonnas info vahetuse. Liidul on lisaks sotsiaaltöötajate koolitusele välja pakkuda läbi Sõbra Käe ja Sõbralt Sõbrale kaupluste ühisprojekti „Hoolime koos“, ka reaalselt toidu- ja muud majanduslikku abi puudustkannatavatele inimestele. Lisaks sellele kogudustel võimalus Liidu kaudu osaleda humanitaarabi saatmises maailma kriisikolletesse ja toetada realselt ka Liidu välismisjonäre.

Liitu kuuluval kogudusel on võimalus osaleda mitmetes koostööprojektides. Liidu majandusliku allüksuse Valduste OÜ näol on kogudustel võimalus abi saada oma kinnisvara haldamisel. On ka mitmeid kirikutevahelisi oikumeenilisi koostööprojekte, millega liitumisel kasvab koguduse vaimulik teenimisvõime ja usaldusväärsus ning see mõjutab kogu Eesti kiriku- ja ühiskonna elu laiemalt. Kindlasti ei tohi mööda minna oma Liidu kogudustevahelisest üksteise teenimisest, mis arendab koostöösuhteid, motiveerib üksteist innustama ja üksteisest hoolima. Ühiselt saab luua korrastatud ajaloopärandi, mille tulemuseks on elumuutva identiteedi säilitamine ja arendamine. Samas ka kogu Liidu ajaloo vältel olnud oluline ka muusika- ja laulupärandi kogumine ja säilitamine, mis loob tugeva aluse koguduste teenimisele vaimuliku laulu ja muusikaga. Koostöö valdkonnas on võimalus suhelda kohalik valla või maakonna meediaga, lasta avalikult kajastada koguduses toimunud päevakohaseid üritusi ja muid tähtsamaid sündmusi. Kogudustel on võimalus osaleda aktiivselt Liidule kuuluvas või Liidu osalusega meedias intervjuude andmisel ja artiklite kirjutamisel, mille kaudu on võimalik oma koguduse siseelus toimunuga rikastada kogu Liidu ühisosa.²⁷

---

²⁷ Eesti EKB Koguduste Liidu arengukava aastateks 2012-2017.

Eelpool öeldu võttis kokku Liidu arengukavasse kirjutatud arengueesmärgid ning meetmed, kuidas Liit koostöös kogudustega nendeni lähiaastatel jõuab. Läbi nende tegevusharude säilitavad väikekogudused koostöös liiduga oma funktsionaalsuse. Siinkohal oleks paslik heita pilk ka Liidu minevikku, et näha, kuidas mõisteti ühiseid väärtusi ja kogudustes tehtava vaimuliku töö peamisi rõhuasetusi. 1945. aastal toonase Eesti Baptisti Liidu esimehe Johannes Lipstoki seletuskirjas on ära toodud usuliikumiste väärtused ja rõhuasetused, mis kajastuvad jumalteenistuste sisus ja vormis. Pühituslike jumalateenistuste eesmärgiks on usklike usuelu kasvatamine, samuti peetakse evangeliseerimise eesmärgiga jumalateenistusi, mille sihiks on usule juhtimine. Koguduse lahutamatuks osaks on palvetunnid, kus iga osavõtjal on võimalus ise palvetada. Piiblitundides esineb jutlustaja sõnaseletusega, kus igal osavõtjal on küsimuste esitamise õigus.²⁸

Osvald Tärk puudutab aga põhjalikult niinimetatud „Issanda Seadmisi“, milleks on ristimine ja püha õhtusöömaaeg. „Ristimine on Issanda poolt seatud vaimulik talitus (Mt 28:19), mis teostatakse uskliku vee alla kastmise teel ning tähendab Jumala ja inimeste ees seda, et ristitav on juba loobunud oma pöördumata elust ja uuestisünni kaudu astunud eluosadusse Jeesuse Kristuse surma ja ülestõusmisega.”²⁹. Veel mainib ta, et püha õhtusöömaaeg on Issanda poolt seatud talitus, millega kogudus üksmeelses osaduses mälestab murtud leivast ja karikasse valatud veinist osa saades Kristuse surma meie pattude eest³⁰.

Liidu endine president Joosep Tammo defineerib Liitu nelja iseloomuliku märksõna abil: piibliliikumine, pühitusliikumine, koguduslik liikumine ja misjoniliikumine³¹.

Toivo Pilli iseloomustab Liitu järgmiselt: esiteks kui *sõnale* ja samas ka *vaimule* orienteeritus, sest nii üks kui ka teine pool esineb Liidu kogudustes, kuid nende vahel peab iga kogudus ise leidma tasakaalu. Teiseks identiteedi-pooluste paariks nimetab ta *päästmist* ja *pühitsust*. Kolmandaks on *traditsioon* ja *kontekst*, mis samuti mõjutab Liidu koguduste enesemõistmist. Neljandaks *verbaalne kuulutus* ja *teenimine* ühiskonnas ehk sõnade ja tegude misjon. Viieandaks tunnuseks on koguduse *autonoomia* ja *koostöö*.³²

Kõigi eelpool esitatud mõtteid arvesse võttes tuleb tunnistada mitmeid erinevaid lähenemissuundi koguduse funktsioonide osas, ehk teisisõnu, millisena peaks kogudus oma usuelu praktiseerima ja kuidas Kristust välja elama nii, et kogukond saaks kogeda koguduse kui

---

²⁸ Pilli, Toivo 2007, lk 65.

²⁹ Tärk, Osvald 1998. Vaimulikud talitused. Tallinn: Eesti EKB Liit, lk 8.

³⁰ Sealsamas, lk 13.

³¹ Pilli, Toivo 2007, lk 76.

³² Sealsamas, lk 81-85.

„soola ja valguse” mõju. Tuleb tõdeda, et Liidul ei ole kindlaid fikseeritud reegleid (nt usutunnistuslike tekstide näol) ega jäigalt kinnistunud läbi sajandite kandunud ühesuguseid arusaamu koguduste tegutsemistest, vaid need on dünaamilised, ajas ja kohas varieeruvad.

2. KOGUDUSED JA LIIT LÄBI KOOSTÖÖPRISMA

Nii nagu sissejuhatuses on kirjutatud koostöö vajalikkusest väikekoguduse edukaks olemisel, siis järgnevas alapeatükides on autoril soov esile tuua koostöö näiteid Uue Testamendi algkoguduse päevilt ja väikekoguduse koostöö võimalusi läbi Liidu põhikirja ning arengukava, samuti kirjeldada kogukonda kaasavat koguduse koostööd läbi Liidu erinevate projektide.

2.1. Koostöö tähendus koguduse töös

EKSS defineerib koostööd nii: „kahe või mitme isiku, isikute rühma või muu ühine või kooskõlastatud töötamine või tegutsemine; selle tulemus.“³³ Koostöö on seega oluline mitme subjekti tegevus ühise eesmärgi saavutamiseks. Koostöö all mõeldakse enamasti koos töötamise protsessi, mille tegutsemise viis arvestab erinevate osapoolte huve. Oluline on poolte omavaheline mõistev suhtumine. Osalevad pooled peavad aru saama, et nad töötavad ühise eesmärgi nimel.³⁴

Nii nagu sõna „koostöö“ (ld *cooperatio* ehk *koostöötamine*) sisaldab sõnade paari „koos“ ja „töö“, ütleb mõiste iseenesest, et tegemist on kellegagi ühiselt tehtava ja ühiselt eesmärgistatud tööga. Koostöö sisaldab üksteise tundmist, mõistmist, usaldust, osadust ja veel mitmeid muid ühiseid vaateid ja põhimõtteid. Nii nagu organismi kuuluvad liikmed töötavad koos, et keha saaks teha oma igapäevaseid toimetusi, nii on koguduse liikmetel kõige esmane ülesanne töötada ja toimida koos, et kogudus kui Kristuse ihu saaks toimetada oma igapäeva toimetusi. Usaldus on väga oluline aspekt koostöö juures. Piltlikult väljendudes: jalg ei mõista, kuidas silm näeb ja käsi ei taipa kõrva kuulmisest midagi, kuid nad usaldavad teineteise tegevust ja toimivad harmooniliselt ühes kehas koos. Kui kogudus on sisemiselt harmoonias, liikmed usaldavad üksteise ettevõtmisi, siis sellisel kogudusel on võimalus asuda teenistusse ka oma kogukonna heaks.

Koostöö teoloogilise tähenduse leiab Pauluse sõnastuses 1. Korintose kirja 12. pt-s. kus on kirjeldatud ihu, milles on palju liikmeid, kuid lõpuks on nad üks ihu, nagu on ka Kristus (1Kr 12:12). Need erinevad ihuliikmed on üksteisega suhestatud, ei ole väiksemat ega suuremat,

---

³³ **Koostöö.** – Eesti keele seletatav sõnaraamat.

<http://www.eki.ee/dict/ekss/index.cgi?Q=koost%C3%B6%C3%B6&F=M>, (15.04.2015).

³⁴ **Koostöö.** – Vikipeedia, vaba entsüklopeedia. <http://et.wikipedia.org/wiki/Koost%C3%B6%C3%B6>, (12.02.2015).

aulisemat ega autumat, vaid kõik liikmed on vajalikud ihu eksisteerimiseks ja toetavad teineteist ning peavad teist tähtsamaks kui iseennast. See piibellik pilt selgitab kõige paremini koostöö tähendust. Kristuse ihu võib mõista nii, lähtudes kohaliku koguduse tasandilt, paljude eraldi eksisteerivate ihudena, kuid samas tuleb näha ka ühtset nähtamatut Jumala kogudust, kuhu kuuluvad üle maailma eri konfessioonide kristlased, ja mitte ainult, vaid ka need, kes ei ole teadlikult kuhugi kuulunud, kuid keda Jumal oma suveräänse otsusega on arvanud oma nähtamatu koguduse liikmeks.

Apostlite tegude raamatu 8. peatükis läkitas Jeruusalemma kogudus Peetruse ja Johannese välja Samaariasse, sest nad olid kuulnud, et Stefanose kuulutuse põhjal olid paljud samaarlased Jumala Sõna vastu võtnud. Leides eest inimesed, kes olid vaid ristitud Issanda Jeesuse nimesse, kuid ei olnud ristitud Püha Vaimuga, siis nad palvetasid selle pärast ja panid oma käed nende peale ja nad võtsid vastu Püha Vaimu (Ap 8:14-17). See lugu tunnistab tihedatest koostöösidemetest Jeruusalemma ja Samaaria vahel.

Kui Antiookias oli tekkinud kogudus ja see info jõudis Samaaria koguduseni, siis kogudus läkitas kohe Barnabase Antiookiasse vastsündinud kogudust kinnitama. Kui Antiookiasse oli tulnud suur nälg, siis iga jünger oli vastavalt oma võimetele annetamas Juudamaa vendade heaks. Selle anni viisid kohale Paulus ja Barnabas ning andsid üle Juudamaa vanematele (Ap 11: 28-30).

Tüliküsimuse tekkides rituaalse ümberlõikamise asjus, läkitas kogudus Pauluse ja Barnabase selle küsimuse lahendamiseks Jeruusalemma vanematega nõu pidama. Jeruusalemmas valiti Barsabas ja Siilas koos Pauluse ja Barnabasega viima tagasi kirja Antiookiasse ning Süüria- ja Kiliikiamaale, et teada anda vanemate otsusest, kuidas see tüliküsimus lahendada (Ap 15: 22jj).

Need mõned väljavõtted Apostlite tegude raamatust annavad tunnistust algkoguduse ajal toimivast koostööst koguduste vahel. See oli pidev side üksteise uss kinnitamisel, õpetamisel ja tüliküsimuste lahendamisel. Kogudused on ühest küljest igäüks Kristuse täisväärtusliku ihu (kongregatsionalistlik põhimõte), kuid teisest küljest on üksikkogudus suures Jeesus Kristuse koguduses vaid üks liige, kelle ülesanne või lausa kohustus on teha koostööd teiste liikmetega ehk teiste kogudustega.

Koguduse ja kogukonna seostest on näha ka mitmeid eri variante. On olukordi, kus väljastpoolt ollakse koguduse tegevuse suhtes üsna jahmunud, näiteks nelipühapäeval. Kogukond ei saanud aru, mis kristlastega toimub, ja oli ka neid, kes suhtusid pilgates Püha Vaimu tegevusse (Ap 2:12-13). Imestumist ja kohkumist on näha ka selles loos, kus Peetrus tervendab jalutu pühakoja ees. Kõrvalseisjad ei mõistnud, mis toimub (Ap 3:10).

Jahmumine ja mittemõistmine oli üks võimalikest seisunditest, kuid teades, kui kiiresti kristlik kogudus kasvas, võis kohata teistsugune reaktsioon. Kogukonna inimesed hakkasid mõistma, mida apostlid kuulutasid ja mida nad selle teadmisega peavad peale hakkama. Suured hulgad parandasid meelt ja pöördusid Jumala poole, võttes vastu päästepakkumise Kristuselt. (Ap 4:4). Pauluse Efesoses toimunud kuulutustöö ajal aset leidnud sündmuse peale parandasid paljud juudid ja kreeklased meelt ning loobusid oma ebausupraktikatest. „Nõnda võimsalt kasvas ja tugevnes Issanda sõna” (Ap 19:14-20).

Tõsiasi, et väga palju rahvast hakkasid järgima Kristust, pahandas ülempreestreid ja nende kaaslasti ja sadusere. Selles vihas ja kadeduses toimus apostlite mitmeid vahistamisi ja vangistamisi, lootes sellega takistada Jeesuse õpetuse levikut. (Ap 4:3 ja 5:18).

Vangistamine ei olnud ainus negatiivne kogemus kogukonna poolt. Pauluse kuulutusega Efesose sünagoogis tekkis neid kogukonna liikmeid, kes töötasid Pauluse sõnumile vastu ja halvustasid kristlaseksolemist kohalike silmis. (Ap 19:9). Efesoses toimus ka hõbesepade mäss, sest Pauluse kuulutustöö ohustas nende äri ja tegevust. Selle tagajärjel hakkas terve linn mässama ja võeti kinni Pauluse reisikaaslased Gaius ja Aristarhos (Ap 19:23-29).

Vastutöötamise ja tagakiusu kõrval ilmnis ka teistsugust reaktsiooni. Pauluse ja Barnabase kuulutustöö ajal Ikoonionis ja Lüstras nägi rahvas, missuguseid imetegusid mehed tegid, hakates neid jumalateks kutsuma. (Ap 13:12)

Need mõned väljavõtted Apostlite tegude raamatust näitavad nii koguduste vahelist koostööd kui kogukonna reageeringuid, mida tekitab Jumala evangeeliumi kuulutamine. Tõe kuulutamine toob endaga paradoksaalsel moel kaasa nii hingehaavade paranemist ja lootust, kui ka kibedust, kadedust ja viha. Heebrea kirja autori sõnutsi on Jumala Sõna on „elav ja tõhus ja vahedam kui ükski kaheterane mõõk, ning tungib läbi, kuni ta eraldab hinge ja vaimu, liigesed ja üdi, ning on südame meelsuse ja kaalutluste hindaja” (Hb 4:12).

Lisaks eelpool toodud näidetele Apostlite tegude raamatust on Uues Testamendis küllaldaselt näiteid teemadest, mis on põhimõttelise tähendusega kõigi koguduste jaoks, kuid puudutasid ometi kohalikku kogudust ning neid tuli lahendada seal, aga mitte siiski ilma ühist osadust ja teiste koguduste kogemust arvesse võtmata ning nõu ja abi küsimata.³⁵

Tulles nüüd noore kristliku koguduse algusaegadest Eesti kristlike koguduste tänasesse päeva, tuleb rõhutada koostöö tähendust ja vajalikkust nii koguduste ja Liidu kui ka Liidu ja teiste konfessioonide vahel, millest suuremaid ühendab omavahel Eesti Kirikute Nõukogu (EKN).

---

³⁵ Saumets, Andres 1999, lk 20.

Oma põhikirja kohaselt on EKN „Eesti territooriumil tegutsevate kristlike kirikute ja koguduste liitude sõltumatu ja vabatahtlik ühendus”, mille tegevuse eesmärk on ühendada kristlikke kirikuid ja koguduste liite koostööks Eesti ühiskonna vaimseks arenguks kristlike põhimõtete alusel.”³⁶ Olulisemateks märksõnadeks on „koostöö” ja „ühiskonna vaimne areng”

Kongregatsionalistlike koguduste struktuuri võimalus seisneb selles, et nad saavad koha peal teha erinevatel tasanditel ja viisil koostööd teiste kirikute ja kristlastega, ilma et nad peaksid sealjuurtes alluma mingile keelavale direktiivile või arvestama kirikupoliitiliste tuultega. Nad saavad ühiselt tegeleda ühiskondlik-poliitiliste probleemidega, korraldada misjonaarseid või diakoonia-alaseid ühistegevusi. See, mis toimub oikumeenilisel tasandil kohalike koguduste ja kirikute vahel, on sageli sisukam kui ametlik diskussioon EKN-i või mõne muu oikumeenilise „katusorganisatsiooni“ tasandil.³⁷

Nii nagu kirik või koguduste liit koosneb kogudustest, koosneb ühiskond ehk riik omavalitsustest ja kogukondadest. Seetõttu on oluliseks koostöösihiks ka kohalik omavalitsus ja läbi selle kohalik kogukond. Mõnikord on see suund jäänud kogudustes tahaplaanile, kuid see peaks kuuluma kesksete tegevussuundade hulka. Kogukond kui „mingis piirkonnas elav, teatud sotsiaalsete suhete võrgustikuga seotud inimrühm või sotsiaalne üksus”³⁸ on tegelikult see keskkond, kuhu Jeesus saatis kahekaupa oma jüngreid, et kuulutada armuevangeeliumi. Selline paarikaupa välja läkitamine on samuti üks koostöö vorme, millel on oma eriline tähendus. Milles see erilisus väljendub? Jeesus on öelnud: „Seal kus kaks või kolm on minu nimel koos, seal olen mina nende keskel (Mt 18:20). See tõotus garanteerib ettevõtmisele jumaliku julgeoleku ja varustab seda jumaliku väega. Teine oluline aspekt on kirjas Johannese evangeeliumis, kus Jeesus kinnitab oma tunnistuse õigsust, sest tema ei tunnista üksi, vaid teda tunnistab ka Isa. Kahe inimese tunnistus oli sel ajal aktsepteeritud ja õige. (Jh 8:17-18). Nende kahe argumendi tõttu on oluline minna välja kuulutama kahe- või kolmekesi, sest sellisele tegutsemisviisile on kaasa antud jumalik mõõde.

---

³⁶ **Eesti Kirikute Nõukogu põhikiri.** Eesti Kirikute Nõukogu. <http://www.ekn.ee/ekn.php>, (03.06.2015).

³⁷ **Saumets, Andres** 1999, lk 20.

³⁸ **Kogukond.** – Eesti keele seletatav sõnaraamat. <http://www.eki.ee/dict/ekss/index.cgi?Q=kogukond&F=M> (13.04.2015).

2.2. Eesti EKB Koguduste Liidu väikekoguduste dünaamika aastatel 1994-2014

Väikekoguduste dünaamika uurimisel võttis autor aluseks kolme Liidu statistilist aastaaruannet aastatest 1994, 2004 ja 2014, mis kajastavad koguduste olukorda erinevatel dekaadidel. Selline diakrooniline tagasivaade kahele viimasele aastakümnele annab võimaluse arvaandmete põhjal teha järeldusi koguduse liikmete, ristimiste ja pühapäevakooli ja noorte osaluse dünaamika kohta koguduse töös. Aruannete põhjal vaadeldavate koguduste nimekirjas on kokku 59 kogudust, kusjuures valiku kriteeriumiks on olnud see, et nende koguduste liikmete arv mahtus ühest kolmel uuritavaal aastal kuni kolmekümne liikmega koguduse raamidesse. Nii nagu eelpool mainitud, on eristav joon väikekoguduste seas tõmmatud ühe mandaadiga koguduste vahele, kuid analüüsiks on kaasatud ka kuni kolmekümne-liikmelised kogudused (+/- 5 liiget). Sellega seoses võib mõnel vaadeldaval aastal osade koguduste liikmelisus olla üle kolmekümne liikme, kuid autori soov on jälgida ka nende arengus toimunud dünaamikat.

1994. aasta nimekirjas on 48 väikest kogudust, neist kümnel kogudusel oli liikmeid üle 30, alla kümne liikmega kogudusi kaks. Vaadeldavate koguduse liikmete koguarv oli 1125³⁹. Ristimisi toimus 85⁴⁰, noori ja pühapäevakoolilapsi ei ole vaadeldava aasta statistikas eraldi koguduste kohta välja toodud ja seetõttu ei saa eraldi välja tuua ka väikekogudustes olnud pühapäevakooli laste ja noorte hulka.

2004. aasta nimekirjas on 49 kogudust. Oma töö on kümne aasta jooksul lõpetanud kaheksa⁴¹ kogudust ja loodud on üheksa⁴² uut alla kolmekümne-liikmelist kogudust, seega on väikekoguduste arv ühe võrra kasvanud. Vaadeldavate koguduste liikmete üldarv on 917. Kahanemine on toimunud 208 liikme võrra. Üle kolmekümne liikmega kogudusi on kolm ja alla kümne liikmega kogudusi on kaheksa. Ristimisi on toimunud 27 korral. Pühapäevakooli laste arv oli 491 ja noori oli kogudustes kokku 45.

2014. aasta väikekoguduste nimekirjas oli 40 kogudust, seega on kogudusi üheksa koguduse võrra vähemaks jäänud. 11 kogudust on kümne aasta jooksul oma töö lõpetanud, nende hulgas on ka kolm osakonda. Rajatud on kaks uut kogudust. Üle kolmekümne-liikmelisi kogudusi on nende hulgas üks kogudus ja alla kümne liikmega kaheksa kogudust. Liikmete arv on

---

³⁹ Vaata lisa nr 4.

⁴⁰ Vaata lisa nr 5.

⁴¹ Vaata lisa nr 8.

⁴² Vaata lisa nr 9.

kahanenud 706-ni. Ristimisi on olnud kolmel korral. Pühapäevakooli lapsi on olnud 245 ja noori koguduses 45.

Võrreldes 1994. ja 2014. aasta statistikat, võib märgata, et kasvanud on vaid kolm⁴³ kogudust, neist üks ka stabiilselt. Kolmest kasvanud kogudusest ühel on olnud esimesel kümnendikul kahanemine ja teisel märgatavam tõus, teisel kogudusel on olnud kasv esimeses kümnendis ja teisel aastakümnel on liikmete arv jäänud samaks. Liikmete arvu poolest on kahanenud 27⁴⁴ kogudust, üks on säilitanud oma liikmete arvu. Kokku on kahekümne aasta jooksul kadunud 17 kogudust ja uusi kogudusi on rajatud 9. Liikmete arv on kahanenud 1125-lt 706 liikmeni. Selget langustrendi näitab ka ristimiste arvu muutus: 85 (1994), 27 (2004) ja 3 (2014). Pühapäevakoolis käijate arv on langenud kümne viimase aastaga 549-lt 245 lapseni. Noorte hulk on jäänud samale tasemele, piirdudes 45 noorega.

Kokkuvõtlikult tuleb tõdeda, et väikekoguduste liikmelisus on kahe kümnendi jooksul kahanenud ca 38%. Kuigi aastatel 1994-2004 on väikekoguduste arv kasvanud ühe võrra, on liikmete arv samas kahanenud 208 liikme võrra. Sama langustendentsi võib täheldada ka pühapäevakoolilaste juures; üksnes noorte arv kogudustes on jäänud samaks, kuid see number võiks olla palju suurem. Kindlasti ei ole õiglane vaadata siinjuures ainult Liidu ja koguduste suunas, vaid arvestada tuleb kindlasti ka üldiste üleriigiliste demograafiliste muutustega.

2.3. Eesti EKB Koguduste Liidu koostöö kogudustega

Võttes aluseks, et Liit on üksikkogudusi ühendav organisatsioon, siis ei saa üks eksisteerida ilma teiseta. Alljärgnevalt antakse lühiülevaade Liidust ja Liidu kõrgeimast juhtivorganist, *konverentsist*, keskendudes sellele, millised õigused ja kohustused on konverentsil, millest saavad osa võtta kõik Liitu kuuluvad kogudused ja seal esitada oma seisukohti.

Liidu kodulehel on esitatud lühiülevaade Liidu kujunemise loost⁴⁵. 1882. aastal loodi esimene priikogudus, 1884. aastal asutati Eestis esimesed baptistikogudused ning iseseisva Eesti Baptisti Liiduni jõuti 1900, 1905. aastal sai alguse evangeeliumikristlaste liikumine, mis 1936. aastal organiseerus Evangeeliumi Kristlaste Vabakoguduste Liiduks ja millega 1937. aastal liitusid ka nelipühi kogudused. Eesti jaoks murrangulisel 1940. aastal oli baptistiliidus 7500

---

⁴³ Vaata lisa nr 6.

⁴⁴ Vaata lisa nr 7.

⁴⁵ **Eesti EKB Koguduste Liidu kujunemise lugu.** – Elumuutev usuliikumine. Eesti Evangeeliumi Kristlaste ja Baptistide Koguduste Liit. <http://ekklesia.ee/info/liidu-kujunemise-lugu>, (03.06.2015).

liiget, evangeeliumi kristlaste liidus 3000 ja priilaste liidus 2000 liiget, mis andis usukogukonna suuruseks hinnanguliselt 12500 usklikku. 1945. aastal liideti nimetatud liidud Nõukogude võimu poolt üheks Eesti Evangeeliumi Kristlaste-Baptistide Koguduste Liiduks ning ühendati Evangeeliumi Kristlaste-Baptistide Üleliidulise Nõukoguga. 9. detsembril 1989 rajati senise liidu järjepidevusel Eesti Evangeeliumi Kristlaste ja Baptistide Koguduste Liit, kuhu tol hetkel kuulus 80 kogudust 5793 liikmega.

Täna on Liidus on seisuga 01.01.2015 82 kogudust 6323 liikmega, pühapäevakooli lapsed (kuni 12 aastased) on 922, teismelisi 780, noori 204. EEKB Koguduste Liit koos laste, teismeliste, noorte ja sõpradega moodustavad umbes üheksa tuhande inimese suuruse kogukonna⁴⁶.

Vastavalt Liidu põhikirjale (§ 12) on Liidu kõrgemaks juhtivorganiks on konverents, mis koguneb kokku vähemalt kord aastas. Konverentsi kompetentsi kuulub (§ 25)⁴⁷:

- Liidu põhikirja vastuvõtmine ja selles muudatuste ning täienduste tegemine;
- Liidu presidendi, asepresidendi, vanematekogu, revisjonikomisjoni ja ordineerimiskomisjoni valimine ja nende volituste lõpetamine;
- vanematekogu poolt Liidu liikmekandidaadiks vastu võetud koguduste Liitu vastuvõtmine ja koguduste Liidust väljaarvamine;
- Liidu eelarve ja majandusaasta aruande ning revisjonikomisjoni aruande ja ettepanekute kinnitamine;
- Liidu tegevuse põhisuundade määratlemine;
- Liidu õpetuslike põhimõtete käsitlemine;
- teiste kristlike organisatsioonide liikmeks astumise või neist väljaastumise otsustamine;
- Liidu likvideerimise otsustamine;
- teised Liidu olulised küsimused konverentsi äranägemisel⁴⁸.

§ 26 sätestab Liitu kuuluvate koguduste esindatuse konverentsil lähtudes koguduste suurusest: kuni 25-liikmelised kogudused 1 delegaat [st väikekogudus käesoleva töö tähenduses]; 26-50-liikmelised kogudused 2 delegaati; 51-100-liikmelised kogudused 3 delegaati; üle saja liikmega kogudused valivad esimese saja liikme kohta 3 delegaati ja iga järgneva täis- või mittetäieliku

---

⁴⁶ **Rommel, Meego** 2015. Eesti EKB Koguduste Liidu 2014. aasta elust ja tegevusest. – Aastaraamat 2015. Eesti EKB Koguduste Liit. Tallinn, lk 3.

⁴⁷ **Eesti EKB Koguduste Liidu põhikiri.**

⁴⁸ **Eesti EKB Koguduste Liidu konverents.** – Elumuutev usuliikumine. Eesti Evangeeliumi Kristlaste ja Baptistide Koguduste Liit <http://www.ekkllesia.ee/liidu-juhtimine/konverents>, (21.01.2015).

saja koguduseliikme kohta 1 delegaadi. Käesolevas töös on väikekoguduste määratlemisel lähtunud just 1 delegaadiga ehk kuni 25-liikmelistest kogudustest.

Alljärgnevalt on välja toodud Liidu põhikirjas sätestatud tegevused ja abinõud, kuidas kirikute ja koguduste seaduses ettenähtud põhitegevusi (vt punkt 1.2) ellu viia. Siinjuures muutub väga oluliseks Liidu ja koguduste koostöövalmidus ja koostöö suutlikkus. Liit ei saaks ise midagi teha ja kedagi aidata ning õpetada, kui ei oleks koostöövalmidusega kogudusi.

Liidu põhikirja II peatükis on ära toodud Liidu tegevuse eesmärgid (§ 8) ja abinõud (§ 9) nende saavutamiseks. Alljärgnevalt esitatakse need eesmärgid ⁴⁹ koos autoripoolsete kommentaaridega (sulgudes), kuidas Liit ja kogudus saavad neid eesmärke ellu viia.

- 1) Piibli õpetuse levitamine (toimub läbi seminari, taseme- ja piibli-/kutsekooli täiendusõppe, läbi erinevate õppepäevade, kuid inimesed, keda õpetatakse, on valdavalt kogudustest läkitatud – see tegevus sisaldab õpetuse, osaduse ja evangelismi funktsioone);
- 2) töötamine tõsise usuelu ja kõlbluse äratamiseks, levitamiseks ja kaitseks Eesti ühiskonnas (sellist eeskujulikku usuelu ja kõlblust saab kogukonnale kõige enam näidata just kohalik kogudus ja sellest peaks saama kaasa haaratud kogu eesti ühiskond – see tegevus sisaldab õpetuse ja evangelismi funktsioone);
- 3) ühistöö arendamine ja koordineerimine, koguduste varustamine vajaliku informatsiooniga ja tegutsemine koguduse heaks (koguduste poolt heatahtlik vastuvõtt Liidu poolt pakutavale – see tegevus sisaldab õpetuse ja osaduse funktsioone);
- 4) uskliku ühendamine ja kasvatamine vaimulikult, õpetuslikult ja kõlbliselt (kui koguduste üksikliige on tugev vaimulikult, õpetuslikult ja kõlbliselt, on tugev ka kohalik kogudus ja kogu tervik ehk Liit – see tegevus sisaldab õpetuse ja osaduse funktsioone);
- 5) vaimulike töötajate koolitamine (Liidu poolt ettevalmistatud ja läbiviidavad koolitusprogrammid, milles saavad end täiendada ja arendada koguduse töötajad erinevatest töövaldkondadest – see tegevus sisaldab õpetuse ja osaduse funktsioone);
- 6) hoolekande ja heategevuse arendamine (Liidu poolt moodustatud heategevusorganisatsiooni kaudu pakutava abi jagamine ja kohale toimetamine oma kogukonna puudustkannatavate inimesteni, see tegevus sisaldab osaduse ja evangelismi funktsiooni);
- 7) kristliku hariduse ja kultuuri levitamine (see töö algab kohaliku koguduse pühapäevakoolist ja lõpeb kvaliteetse ning laiapõhjalise teoloogilise taseme- ja täiendusõppega,

---

⁴⁹ Eesti EKB Koguduste Liidu põhikiri.

mida Liit on suutnud korraldada ja pakkuda kõigile, kes soovivad oma haridust täiendada – see tegevus sisaldab õpetuse, osaduse, ülistuse ja evangelismi funktsioone).

Liidu põhikirjas (§ 9) on esitatud ka abinõud, mida pakutakse kogudustele ja Liidu allasutustele eelnevalt esitatud eesmärkideni jõudmiseks. Need on Liidu poolt pakutavad abinõud kogudustele ja Liidu allasutustele, kusjuures praktiliselt kõik abinõud, mis väljendavad tegevusi, viitavad selgelt koostöö võimalustele ja vajadusele.

Liidu eesmärkide saavutamise abinõudeks on:

- 1) koguduste asutamine ja neile vajaliku abi osutamine;
- 2) Liidu liikmete ühistöö korraldamine, nende õiguste ja huvide kaitsmine ning esindamine riigi ja omavalitsus organites ja asutustes ning äriühingutes ja teistes eraõiguslikes organisatsioonides;
- 3) kontaktide loomine ja koostöö arendamine koguduste, kirikute ja kristlike organisatsioonidega kodu- ja välismaal;
- 4) trükiste, raamatute, audio-ja videomaterjalide kirjastamine ja levitamine;
- 5) sise- ja välismisjoni tööst osavõtmine ja selle arendamine;
- 6) vaimulike talituste, konverentside, koolituste, koosolekute, avalike ürituste ja muude ürituste korraldamine;
- 7) stipendiumite jagamine;
- 8) orbude, haigete, vanurite, invaliidide ja puudusekannatajate ees hoolitsemine ning sellekohaste asutuste loomine;
- 9) usklike või teiste isikute palvel nende kodus või ühiskondlikus asutuses kus nad viibivad (haiglad, hooldekodud, vangla jne) vaimulike talituste läbiviimine;
- 10) vaimulikesse ametitesse (pastorid, jutlustajad, misjonärid jne) sobilike inimeste otsimine, ettevalmistamine ja ametisse soovitamine;
- 11) vaimulike ordineerimine;
- 12) pühapäeva- ja piiblikooli töö suunamine, õppematerjalide valmistamine ja õpetajate juhendamine;
- 13) Liidu tööorganite asutamine.

Loetletud eesmärkide põhjal võib öelda, et need kajastavad selgelt nii koguduste funktsioone kui ka neid põhiväärtusi, mis annavad liidule ja kogudustele nende identiteedi *osaduskonnana* ja *vendlusena*. Koguduste tingimusteta sõltumatuse rõhutamine tundub seetõttu kitsarinnaline ja isekas. Võib küsida, kas piirkondlikud organisatsioonid, koguduste liit tervikuna on üksnes organisatoorsed abinõud? Liidu põhikirjast selgus, et tegevuste eesmärkide seas esikohal on

Piibli õpetuse levitamine, st koguduste õpetuslike põhimõtete, usu tunnistamine ning teistele tutvustamine, mis sisaldab ka teoloogilist dialoogi. Ning seejärel on teisel kohal tõsise usuelu ja kõlbluse äratamine, levitamine ja kaitse Eesti ühiskonnas, st tõsine soov pingutada kogukonna ja ühiskonna pääste ning ka „kõigi usklike nähtava osaduse“ nimel. Alles kolmandal kohal on organisatoorne koordineeriv ja nõustav töö⁵⁰. Ka kongregatsionalistlikult korraldatud koguduste jaoks on lausa elulise tähtsusega omada niisugust „katusorganisatsiooni“, kellega koos täita oma koguduslikke põhifunktsioone Jumala ja oma ligimese, st ka kogukonna ees.

Liidus on süsteem, mille kohaselt on moodustatud üheksa territoriaalset piirkonda, millele lisanduvad veel Vene regioon ja Välis-Eesti kogudused. Piirkondade juhid (vanemad) kuuluvad Liidu vanematekogusse, mille ülesandeks on jälgida ja suunata Liitu kuuluvate koguduste ja Liidu tööorganite elu ja tegevust⁵¹. Piirkondlik süsteem võimaldab kogudustele paindlikumat lähenemist, st iga kogudus, mis kuulub ühte või teise piirkonda, ei pea oma muredega pöörduma otse Liidu juhtorganite poole, vaid võib seda teha läbi piirkonna vanema, kelle ülesandeks on saadud informatsioon vajadusel edastada Liidu vastavatele teatud organitele, kes küsimust menetlema hakkavad. Sama toimib ka vastupidi, st Liidu poolt tulev jooksev informatsioon jõuab kohalike kogudusteni läbi piirkonna vanemate.

Liidu ja kogudus(t)e omavaheliseks koostöö tähtsamaks võtmesõnaks näib olevat *osadus*, mis on mitmetasandiline: lisaks osadusele Jumalaga on see ka osadus koguduse liikmete vahel, koguduste endi vahel ja koguduste ja Liidu vahel. Osaduse keskset tähendust on kujukalt väljendanud vendluse kunagine juht Robert Võsu: „Osadus on suur väärtus. Usukaaslaste nimetamine vendadeks ja õdedeks ei ole sõnakõlks, vaid „tähtis kõlbeline ja sotsiaalne põhimõte.“⁵²

Osadus on kõige alus, koguduse keskne funktsioon, millest on olnud põhjalikumalt juttu juba eespool. Ilma osaduseta ei ole võimalik läbi viia ühtegi ühist ettevõtmist või vaimulikku talitust. Koguduse töös oleks puuduliku osaduse tõttu halvatud ka kõik ülejäänud tööharud. Oomega kursus 4 tõdeb: „Selleks, et olla kogudus, peab usklike grupp käima pidevalt koos, et pidada osadust, teenida Jumalat ja saada õpetust Jumala sõnast“⁵³.

Liidu presidendi Meego Rimmeliga tehtud küsitlusest selgus, et Liidu liikmete kasv toimub küll linnade suurboguduste arvelt, kuid Liidu kui terviku kooshoidmine sõltub paljuski väikeste

---

⁵⁰ Saumets, Andres 1999, lk 21.

⁵¹ Eesti EKB Koguduste Liidu vanematekogu. – Elumuutev usuliikumine. Eesti Evangeeliumi Kristlaste ja Baptistide Koguduste Liit <http://ekkklesia.ee/liidu-juhtimine/vanematekogu>, (03.06.2015).

⁵² Pilli, Toivo 2007, lk 69.

⁵³ Oomega kursus 4, <http://www.ekkklesia.ee/oomega/4/kogudus12.htm>, (03.11.2014).

koguduste aktiivsest olemasolust. Liit toetab neid punktides, mis on välja toodud ka Liidu arengukavas, kuid väikekoguduste endi ülesanne on „olla hoolas kaupleja selle ühe talendiga” kui hetkel ei olda rohkemaks suutelised.⁵⁴

Samuti selgus Liidu misjoninõukogu sekretäri Matt Edminsteriga tehtud intervjuust uuringu kohta, milles ta uurib koostööd koguduste vahel, et uuring kinnitab nende koguduste tugevust ja paremini toimetulekut, kes on orienteeritud osadusele ja koostööle nii endast võimekamate kui ka abitumate kogudustega, olles oluliseks kanaliks endast väiksemate ja suuremate vahel.⁵⁵

Liidu kui tervikliku usukogukonna, kui toimiva organismi mõttes on mõeldamatu, et Liitu moodustavad kogudused jäävad Liidu tegevustest ja programmidest kõrvale. Eelpool kirjeldatud Liidu peamiste tegevuste eesmärgid ja nende saavutamise abinõud näitasid selgelt, et kõik need tegevused toimuvad läbi koguduste. Olgugi, et Osvald Tärk tõi esile meile omase kongregatsionalistliku häälestuse: „...kogudustesse astutakse vabatahtlikult oma veendumuste alusel ja kogudused on autonoomsed, s.t. ’valitsevad ennast ise’⁵⁶, ei saa ega suuda kogudused ega Liit täiesti iseseisvalt eksisteerida: ei kogudused oma põhifunktsioonide täitmisel ega Liit oma peamiste tegevuseesmärkide elluviimisel.

2.4. Eesti EKB Koguduste Liidu koostöö kogukonnaga – koguduste näited

Kui eelnevalt on lahti seletatud Liidu olemus ja tema tegevuse eesmärgid ja nende saavutamise abivahendid, siis järgnevalt püüab autor avada *kogukonna* mõiste.

Vaba entsüklopeedia Vikipeedia kohaselt on „kogukond (inglise *community*) enamasti territoriaalselt määratletud inimeste kooslus, keda ühendavad näiteks ajalugu, sugulussidemed, ühistegevus, ühesugused väärtused ja eluviis Tavaliselt moodustavad kogukonna lähestikku elavad inimesed (naabruskond) ent kogukond võib olla ka suurem hulk inimesi, kel on midagi ühist, näiteks rahvus, ideoloogia, huvid”.⁵⁷

Rahvakultuuri Keskuse koduleht kajastab kogukonna mõistet järgmiselt: „Vaimse kultuuripärandi edasikestmise eelduseks on tegus ja tugev kogukond, kes on huvitatud oma kultuuri hoidmisest. Teadmised, oskused ja tavad jäävad püsima vaid siis, kui neid peetakse oluliseks ning soovitakse edasi anda. Kogukonnana võib vaadelda igat inimeste rühma, keda

---

⁵⁴ **Rommel, Meego** 2015. Intervjuu, 28.04.2015.

⁵⁵ **Edminster, Matt** 2015. Intervjuu, 29.03.2015.

⁵⁶ **Pilli, Toivo** 2007, lk 67.

⁵⁷ **Kogukond.** – Vikipeedia, vaba entsüklopeedia. <http://et.wikipedia.org/wiki/Kogukond>, (24.04.2015).

seob ühine vaimne pärand: väärtused, tavad ja teadmised. Ühine vaimne pärand võib muuhulgas põhineda sellel, et need inimesed elavad ühes kohas või tegelevad samade asjadega (amet, hobiaid jne). Oleme pigem harjunud rääkima piirkondlikust kultuurilisest omapärasest, kuid ka piirkonnaüleselt on sama ala inimeste vahel tugevad sidemed, eriti kui kuulatakse vastavasse ühendusse. Tänapäeva inimene kuulub reeglina korruga mitmesse kogukonda”.⁵⁸

Nii nagu kogudus, kes juba ühte põhitegevust tehes täidab ühtlasi mitut funktsiooni, nii ka inimene, elades ühes kindlas kohas, on seotud üheaegselt mitme kogukonnaga, nagu eelpool toodust selgus. Eri kogukondade liikmetel ja gruppidel on eri vaated ja arusaamad elust; nendega suheldes tuleb kogudusel olla teadlik nende tõekspidamistest ja arusaamadest ning sellest lähtuvalt ka kujundada oma suhtlustasand.

Kui käesoleva alapeatüki teemaks on Liidu koostöö kogukonnaga koguduse näitel, siis on autor valinud teemale lähenemise läbi Liidu põhikirja ja arengukava. Liidu kesksete tegevuste seas on esikohal Piibli õpetuse levitamine. Selleks, et Piibli õpetus jõuaks Liidust kogukonnani – kogukonna all mõeldakse siin teatud hulga külade inimesi või kogu valda, kus kogudus asub – teeb eeltöö ära kohalik kogudus, kes teavitab kogukonda eelseisvast üritusest, koolitusest, või õppepäevast, valmistab ette ruumid ja lepib kokku programmi. Suurimaks kogudusi ja Liitu siduvaks ühisürituseks on selleks iga-aastased suvepäevad (Liidu suvekonverentsid), mille ettevalmistamisse ja läbiviimisse on kaasatud kindel piirkond oma kogudustega. Suvekonverentsi korraldamine ei hõlma ainult kristliku õpetuse levitamist, vaid see sisaldab ka kristliku kultuuri levitamist, hoolekande ja heategevuse arendamist. Suvekonverentside raames antakse eri paigus mitmeid kristlikke kontserte, maakogudustes leiavad aset jumalateenistused, korraldatakse erinevad seminarid ja spordiüritusi. Ürituste planeerimisse ja läbiviimisse on alati kaasatud kohalik omavalitsus, kelle loal ja sageli ka toetusel avalikke üritusi korraldatakse.

Liidu mitmete koguduste ja organisatsioonide kaudu teostatakse ka mitmed sotsiaaltöö projekte. SA Sõbra Käsi kaudu on toimunud ja toimuvad jätkuvalt mitmesugused projektid, mis puudutavad erinevaid kogukondi: selleks on Kopli supiköök Tallinnas, kus saavad lõunasööki kodutud ja puudustkannatavad inimesed. Sõbra Käel toimub tihe koostöö Toidupangaga, mille kaudu on paljud vähekindlustatud pered saanud hädavajalikku toiduabi. „Hoolime koos” projekti raames on koostöös Valduste OÜ-ga on moodustatud kasutatud riide ja tarbekaupade kaupluste kett. Kaupluste müügituludest on toetatud näiteks lastelaagrite korraldamist ja Liidu kogudused saavad nende vahenditega abistada oma kogukondade puudustkannatavaid liikmeid.

---

⁵⁸ **Rahvakultuuri keskus.** <http://www.rahvakultuur.ee/?s=1046>, (24.04 2015).

Liidu vahendusel toimub Euroopa Liidu toiduabi jagamine ja ka näiteks projekt „Elluastujad”, mille kaudu toetati üheksa lastekodu kasvandiku iseseisva elu alustamist.⁵⁹

Misjonimeeskonnal on mitmeid projekte, kuidas kogukonnale kristlikku mõju avaldada. Nende hulgas on koguduste rajamise projektid, misjoninädalad erinevates piirkondades, misjonireisid nii Eestis kui Välismaal.⁶⁰

Liit annab välja oma ajakirja „Teekäija”⁶¹, mida kohalikud kogudused ja kristlased tellivad ja levitavad oma kogukonna mittekristlastest sõprade seas. Ajakiri sisaldab kristlikke elulookirjeldusi, piibliõpetuslikke artikleid, tunnistusi erinevates eluvaldkondades juhtunust, infot Liidus ja kogudustes aset leidnud ja eelseisvate sündmuste kohta jpm.

Liidul on oma Noorsootöö Keskus, mis on orienteeritud noorte kõlbelisele ja usulisele kasvatusel, Piibli õpetuse levitamisele, evangelismile ja koguduste jätkusuutlikkuse hoidmisele. Noorte kaasaegsed töövormid on väga mitmekesised ja misjonimeelsed ning neis on potentsiaali haarata kaasa nii kohaliku kogudust kui ka kogukonda.⁶²

Soome Samaaria ja Haapsalu Baptistikoguduse initsiatiivil on loodud kristlik heategevusorganisatsioon, mis aitab ühiskonnast tõrjutud inimesi tagasi tavaelu ja normaalsete inimsuhete juurde. Alkohoolikutele, vangist vabanenutele ja kodututele pakutakse peavarju, toitu, riideid ja ka vaimulikku tuge. Samaaria turvakodud on rajatud Haapsallu, Pärnusse ja Hiiumaale.

Selles alapeatükis on autor välja toonud need koostöövaldkonnad, kus kogudus saab kaasata kogukonda oma ja sellega ka Liidu tegemistesse. Kindlasti ei ole siin esitatud kogu võimalik ühistegevuse loetelu, sest igal kogudusel on omal algatusel võimalik tekitada kogukonnaga erinevaid koostööpunkte. Näiteks ei ole eelpool mainitud selliseid kogukondlikke tegevusi nagu heakorratööd, koguduse-poolne abistamine transpordiga puuduliku ühistranspordi korral maakohtades ja abi osutamine muude igapäevaelu esmavajaduste rahuldamiseks kogukonna inimeste elus.

---

⁵⁹ **Eesti EKB Koguduste Liidu tööharud. Sotsiaaltöö keskus Sõbra Käsi.** – Elumuutev usuliikumine. Eesti Evangeeliumi Kristlaste ja Baptistide Koguduste Liit. <http://www.ekkllesia.ee/tooharud/sotsiaaltoeoe-keskus-sobra-kasi>, (28.04.2015).

⁶⁰ **Eesti EKB Koguduste Liidu tööharud. Misjon.** – Elumuutev usuliikumine. Eesti Evangeeliumi Kristlaste ja Baptistide Koguduste Liit. <http://www.ekkllesia.ee/tooharud/misjon>, (28.04.2015).

⁶¹ **Teekäija.** Kristlik ajakiri aastast 1904. Eesti Evangeeliumi Kristlaste ja Baptistide Koguduste Liidu väljaanne. <http://www.teek.ee/>. Tallinn: AS Rebellis.

⁶² **Eesti EKB Koguduste Liidu tööharud. Liidu Noorsootöö Keskus.** – Elumuutev usuliikumine. Eesti Evangeeliumi Kristlaste ja Baptistide Koguduste Liit. <http://www.ekkllesia.ee/tooharud/liidu-noorsoo-keskus>, (28.04.2015).

Autor usub, et igal kogudusel on olemas oma sisemine potentsiaal, millega teenida oma liikmeid ja kogukonna rahvast. Järgneva uurimusliku osaga soovib autor kaardistada koguduste tegelikke vajadusi ja nende vajaduste täitmise võimalusi koostöös Liidu ja kogukonnaga.

3. UURIMUSLIK OSA: KOOSTÖÖ LIIDU JA KOGUKONNAGA

3.1. Uurimuse meetodika

Autor otsustas oma diplomitöö töö empiirilise osa aluseks võtta need Liidu väikekogudused, kes on Liidu konverentsil esindatud ühe mandaadiga, st liikmete arvuga kuni 25. Veel pakkusid autorile huvi need kogudused, kes ületavad kuni viie liikmega ühe mandaadi piiri, et jälgida nende koguduste dünaamikat kas kahanemise või kasvamise suunas. Koguduste valikul arvestati Liidu aastaaruannetes 1994, 2004 ja 2014 sisalduvat statistikat väikekoguduste kohta. Nende andmete kohaselt tuli võimalike uuritavate koguduste koguarvuks 59. Need kogudused on olnud mingil uuritaval aastal oma liikmeskonnaga kuni kolmekümne-liikmeliste koguduste seas. Nende hulgast tegi autor edasise valiku. Esmajärjekorras osutusid valikuks teistest mingil moel eristuvate näitajatega kogudused: kõige väiksema liikmete arvuga kogudused; kogudused, kus on olnud kõige suurem liikmete arvu langus kahekümne aasta jooksul; kogudused, kus on olnud kõige väiksem liikmete arvu langus ehk liikmete arvu poolest stabiilsemad kogudused. Valikus on ka suurima liikmete arvu kasvuga väikekogudus, samuti kogudus, mis on minimaalselt üle piiritletava piirmäära, ning ka otsese tegevuse lõpetanud kogudus.

Teises valikuvoorus vaadati, millised piirkonnad on esitletud esimese valiku kaudu, ja vähem esindatud piirkondadest valiti teise vooru lisaks kogudused, keda küsitleda.

Valimisse võetud väikekogudustest küsitleti uurimuse käigus kokku 24 kogudust, kes kõik said vastamiseks e-kirja vahendusel saadetud ühesugused avatud vastustega küsimused⁶³. Neile küsimustele saadi vastused neljateistkümnelt koguduselt (58%), kümme kogudust jätsid erinevatel põhjustel vastamata. Seega võib saadud vastuste hulka pidada üldistuste tegemiseks piisavaks. Küsimused olid adresseeritud pastoritele, kuid nendes kogudustes, kus ei olnud sel hetkel pastorit, vastasid pastori kohusetäitjad. Esimeses küsitluse voorus saadeti küsimused üheteistkümnelt kogudusele, neist vastused laekusid kaheksast kogudusest. Küsitluse eesmärgiks oli saada võimalikult palju informatsiooni Liidu väikekoguduste kohta, mistõttu otsustas autor läbi viia täiendava küsitlusvooru, mille käigus saadeti küsimused veel kolmeteistkümnelt kogudusele. Täiendavalt laekus teise küsitlusvooru kaudu veel kuus vastust.

---

⁶³ Vaata lisa nr. 1.

Kogudustele saadetud küsimustega püüdis autor välja selgitada, milline on koguduste hetkeolukord läbi enesehinnangu, kui suur on koguduste ümber paiknev kogukond ning millised on nende endi ootused ja lootused seoses Liiduga.

Kirjalikud küsimused⁶⁴ saadeti ka kaheksale Liidu piirkonna – Edela-Eesti, Läänemaa, Hiiumaa, Saaremaa, Harjumaa ja Kesk-Eesti, Virumaa ja Lõuna-Eesti ja Tallinna –vanemale, kellest kuuelt saadi kirjalik vastus ja ühelt suuline vastus telefonivestluse kaudu. Üks piirkonna juht jättis vastamata. Küsimustega soovis autor teada saada piirkonna juhtide hetkeolukorda koostöös kohalike kogudustega ja samuti nende tulevikunägemust.

Autor küsitles ka neid omavalitsusi, kelle juhitavas vallas küsitletavad kogudused asusid. Küsitletavaid omavalitsusi oli 19. Vastuseid saadi 15 omavalitsuselt, kirjalikult vastasid 11 ja suuliselt telefoni teel 4 omavalitsust. Küsimustele⁶⁵ jättis vastamata neli omavalitsust. Küsimustega soovis autor teada saada, kui teadlik on kohalik omavalitsus oma piirkonnas olevatest kogudustest, milline on olnud omavalitsuse (kogukonna) ja koguduse senine koostöö ja millised on tulevikuootused koostöös kogudusega.

Selleks, et tagada vastajate anonüümsus ja seeläbi ka vastuste suurem objektiivsus, on autor küsitluse läbiviimise eel rõhutanud, et vastajate anonüümsus on koostatavas diplomitöös tagatud ning küsitluse tulemusi kasutatakse ennekõike diplomitöö koostamiseks. Küsitlusest osalenutel on võimalik soovi korral saada personaalset tagasisidet näiteks diplomitöö näol. Vastajate anonüümsuse tagamiseks on töös erinevate näidete puhul kasutatud kodeerimist: nt K 1 (kogudus nr 1), P 2 (piirkonna juht nt 2), O 5 (omavalitsusjuht nr 5). Küsimustele saadud kirjalikke vastuseid säilitatakse autori erakogus.

3.2. Küsitluste peamised tulemused küsimuste kaupa

3.2.1. Küsimused kogudustele ja ülevaade saadud vastustest.

1. Mis on Teie arvates antud ajahetkel Teie koguduse funktsioonid? Andke neile palun omapoolne hinnang.

Selle küsimusele antud vastuste puhul saaks liigitada kogudused kahte gruppi: 1) need, kellel on oma tegevustega kindel eesmärk ja suund, ja 2) need, kes püüavad läbi oma tegevuste

---

⁶⁴ Vaata lisa nr 2

⁶⁵ Vaata lisa nr 3

kuidagi hakkama saada, omamata suurema lootust. Kõige rohkem nimetasid vastanud kogudused oma tegevuseks pühapäevaseid jumalateenistusi (10 vastanut). (Selle tegevuse kaudu on kogudus esindatud juba kõigi nelja põhifunktsiooniga). Erinevaid ühekordseid vastuseid oli 13, mis on ka järgnevalt erinevate punktide all välja toodud. Kokku toodi esile 21 erinevat töövaldkonda, millega uuritavad väikekogudused suuremal või vähemal määral tegelevad.

Kokkuvõtte vastustest (sulgudes ühtinud vastuste arv)

1) pühapäevased teenistused (10); 2) laste ja noortetöö (6); 3) läbi koguduse Jumala armu pakkumine kogukonnale (ka evangeelne töö) (4); 4) osadusgrupp kord nädalas ja koguduse elushoidmine (3); 5) palvetund enne pühapäevast koosolekut (2); 6) kiriku remont (2); 7) ülistusteenistus (2); 8. Piibli õpetus (2); 9) eestpalveteenistus oma naaberkoguduste ja eestpalvekoguduse eest; 10) matused; 11) laste õnnistamised; 12) väljapoole suunatud sotsiaaltöö (suured pered); 13) uute talentide otsimine; 14) kogudusest väljapoole suunatud annetused; 15) koguduse liikmete julgustamine; 16) oma koguduste-siseste probleemide lahendamine; 17) meestetöö; 18) naaberkoguduste külastamine; 9) kooritöö; 20) hoolekanne (koguduse-sisene); 21) pere- ja naistetöö.

Mõningad väljavõtted vastustest:

Resignatsiooni väljendavad vastused: **K 1:** *Püüame lihtsalt säilitada hetkel koguduse olemasolu, oodates paremaid aegu, lootes Jumala erilisele abile. Kogudusel on praegusel hetkel vaid teenistuste pidamine kaks korda kuus.* **K 9:** *Koguduse elus hoidmine.* **K 3:** *Jätkata teenistusi, kuni kogudus suudab koos käia.*

Lootusrikkad vastused: **K 2:** *Kogudus otsib uuesti igale kristlasele antud ande ja kutsumist. Räägime väga sageli sellest ja otsime koos Püha Vaimu ande.* **K 5:** *Jätkuvalt on koguduse ülesandeks kuulutada evangeeliumi, milleks on iga-aastased evangeelsed koosolekud kevadel ja sügisel. ...kogudusena me tunneme, et väga palju veel on teha vaimulikku tööd, kuulutada evangeeliumi ning teha laste- ja noortetööd...*

2 . Milliseid funktsioone peaksid Teie arvates koguduses olema, et tunneksite end toimiva ja jätkusuutliku kogudusena?

Vastustest on näha, et igal kogudusel on oma teadmine, mida oleks nende kogudusel vaja, et kogudus võiks toimida ja püsida jätkusuutlikuna. Kõige rohkem (6 korral) nimetati palve ja evangelismi vajadust. Kokku oli nimetatud 26 erinevat tegevust, mis aitaksid kogudustel

püsima jääda ja mille olemasolu korral tunneksid kogudused end toimivatena nii iseendi kui kogukonna jaoks.

Kokkuvõtte vastustest (sulgudes ühtinud vastuste arv):

1) palve (6); 2) evangelism või misjon (6); 3) pühapäevased teenistused (5); 4. osadus (4); 5) lastetöö (4); 6) Piibli õpetus (3); 7) noortetöö (3); 8) vaimulikud talitused (2); 9) pühitsuslik osa (2); 10) kodugrupid; 11) kogunemised (lapsed, noored, mehed); 12) annetamine; 13) ülistus; 14) iga koguduseliige – misjonär; 15) vajadus visionääride järele; 16) vajadus parema meetodika järele; 17) hingehoid; 18) armastuse olemasolu; 19) kõrgharidusega pastor; 20) kadunute otsimine; 21) julgustamine; 22) kogukonnatöö; 23) toimiv juhatus; 24) iseseisev raamatupidamine; 25) koguduse liikmete nähtavus kogukonnas; 26) Püha Vaimu juhtimine.

Mõningad väljavõtted vastustest:

***K 5:** Et kogudus tunneks end jätkusuutlikuna, selleks on vajalik, et iga koguduse liige kasvaks vaimulikult ning, et me kogudusena tegutseksime ühtse eesmärgi nimel- evangeeliumi kuulutamise, koguduse liikmete pühitsuslik osa ja lastetöö. ...kus lõpevad piibli- ja palvetunnid, seal lõpeb ka tulevikus vaimulik töö. **K 7:** Koguduses peaks olema aastates elujõuline pastor vastava kõrgharidusega ja ka elujõuline kari, kelle abil saab Jumal oma päästeplaani maapeal täide viia ja vastavad tööharud selleks ellu äratada. Aga kust kõike seda võtta??? **K 6:** Ilmselt on vaja visiooni külvavat juhti, pastorit, evangeeliumi kuulutamist meid ennast ja lähedasi kõnetaval viisil.*

3. Mil määral on Teie kogudus suutnud kaasajastada oma sisemist potentsiaali (erinevad koolitused, õppepäevad, seminarid) ja millist abi olete selles osas saanud Liidult?

Küsimusele, kuidas on kogudused osalenud koolitustel ja millist abi on saanud Liidult, tulid üsna sarnased vastused. Nagu allpool olevast loetelust näha, on üheksa kogudust maininud vähest koolitustest osavõttu. Põhjusi selleks on mitmeid: rahapuudus, kaugus, motivatsiooni puudus, vanadus. On ka neid kogudusi, kus koolitustel on osalenud ainult pastor. Koolitusena on muuhulgas mainitud ka ajakirja „Teekäija” lugemist ja palveõrgustikus osalemist.

Kokkuvõtte vastustest (sulgudes ühtinud vastuste arv):

1) kogudust on vähe koolitatud (9); 2) on osaletud erinevatel koolitustel (2); 3) Alfa-kursus (2); 4) GLS (kristlik juhtimiskonverents); 5) interneti koolitus; 6) noortelaagrid; 7) misjoniprojektid koos Liiduga; 8) piirkondlikud kogunemised; 9) piiblikoolis käimine; 10) pastor osalenud

õppepäevadel; 11) KOMA-s õppimas käimine; 12) piiblipäevad; 13) otsest Liidu abi ei ole kogetud; 14) osalenud KLA uuringus; 15) piirkonna laste- ja naistepäevad ning meeste palveöö; 16) Teekäija lugemine; 17) palvevõrgustik.

Mõningaid väljavõtteid vastustest:

***K 1:** Koolitus on nagu priiskamine, kui enam midagi muud rahaga ei oska peale hakata, siis koolitame koguduse liikmeid. **K 2:** Sel aastal on lootust, et koolitused tulevad lähemale ja saame suuremal hulgal liikmeid saata kooli. **K 10:** Koguduse töötajad on käinud piiblikoolides, osa võtnud erinevatest koolitustest, mis kõik on kindlasti kaasa aidanud. Otsest Liidu poolset abi pole viimasel ajal kogenud. **K 11:** Tänu kuulumisele Liitu on toimunud üks Alfa kursus ja üks KLA uuring.*

4. Mil moel on Teie kogudus lõimunud kohaliku kogukonnaga?

Küsimusele, millised on koguduse suhted kohaliku kogukonnaga, vastati viiel korral, et suhted on head. Kahel korral on mainitud, et kohaliku kogukonnaga side puudub. Suuremad kokkupuutepunktid on: jõulud, aastapäevad, kristlikud pühad, ka surnuaiapühad ja jõulupakkide ning sotsiaalabi jagamise mitmesugused vormid. Kogukonna tasandil on sidemeid tekkinud läbi pühapäevakoolis käivate laste ning koos sportimisel. Kokku on koostööle hinnanguid antud ja erineval tasandil koostöövorme mainitud enam kui 15 erineval moel.

Kokkuvõtte vastustest (sulgudes ühtinud vastuste arv):

1) suhted on head (5); 2) aastapäevad ja suuremad kristlikud pühad koos kogukonnaga (2); 3) pühapäevakooli kaudu sidemed lastevanematega (2); 4) spordi tegemine koos kogukonnaga (2); 5) surnuaiapühad (2); 6) side kogukonnaga puudub (2); 7) sotsiaalabi andmine vähekindlustatud peredele; 8) kogukonna laste õnnistamine; 9) koguduse liikmed osalevad valla juhtimises; 10) koguduse hoonet kasutatakse erinevate kultuuriürituste läbiviimiseks; 11) evangeelsed kontsertteenistused; 12) hooldekodu teenimine; 13) osalemine kogukonna tegemistes (talgud ja muud ühissetevõtmised); 14) matused; 15) kogudus leitakse kogukonna poolt üles, kui vaja; 16) teatud regulaarsusega kohtumine maakonna vaimulike, maa- ja vallavanemaga, samuti kultuurimaja ja raamatukogu töötajatega; 17) vald on toetanud rahaliselt koguduse tegevust; 18) 1. advendil kohtutakse alevi kuuse all.

Mõningaid väljavõtteid vastustest:

K 2: *Mina isiklikult olen spordi poole pealt vallas eestvedamas ühte osakonda. See annab võimaluse paljude inimestega suhelda.* **K 5:** *Varasemast oleme püüdnud jagada ka sotsiaalabi, aga meie koguduse vaimulik selgus on see, et sotsiaalabiga inimesi usule ei võida. Kogudus peab tegelema sellega, milleks ta on kutsutud. Sotsiaalhoolekanne kuulub sotsiaalvaldkonda, millega peaks tegelema suures osas omavalitsus..* **K 7:** *Kogukonnaga kõige enam on lähedasi kokkupuuteid olnud matuse päevadel.* **K 11:** *1-2 korda aastas kohtunud vallavanemaga, kord aastas kultuurimaja ja raamatukogu juhatajaga.*

5. Kui suur on Teie koguduse mõjupiirkonnas olevate inimeste umbkaudne arv?

On olnud arusaam, et maakogudused kahanevad seetõttu, et inimesed lahkuvad maalt, mis kindlasti mõjutab ka maakoguduste elu, kuid küsitluse tulemused näitavad siiski piisavat hulka inimesi, kes elavad uuritavate koguduste mõjupiirkonnas. Väiksemad kogukonnad algavad 100-200 inimesest ja suuremate kogukondadena on mainitud kogu linna rahvast, kus kogudus asub. Autor on arvamusel, et mitmed kogudused on oma vastustes alahinnanud koguduse mõjupiirkonda, kuid täpset vastust sellele küsimusele on raske anda. Kaks kogudust sellele küsimusele ei vastanud.

Kokkuvõtte vastustest (sulgudes ühtinud vastuste arv)

1) 200?; 2) 308; 3) umbes 500; 4) 886; 5) umbes 1200; 6) umbes 2000; 7) umbes 3000 (2); 8) umbes 3000; 9) umbes 4000; 10) otseselt 100, linnas 5000; 11) umbes 6000; 12) umbes 35000.

Mõningaid väljavõtteid vastustest:

K 5: *Koguduse mõjupiirkonnas on neli valda, milles elab kokku 4000 inimest.* **K 6:** *1. jaan 2015 seisuga elab alevis 308 koos sündinute kui ka vanuritega. Need on registriandmed. Tegelikult on need andmed väiksemad, sest paljud käivad ajutiselt välismaal tööl ja vanurid vanadekodus. ... Linnas elab umbes 35000 inimest, lähivaldade inimesed lisaks.*

6. Kas ja kui, siis millist abi vajab Teie kogudus tulevikus, et olla toimiv kogudus nii Liidu kui ka kogukonna teenimisel?

Sellele küsimusele tuli 17 erinevat varianti abisoovide või nõuannete kujul, kuidas Liit saaks kogudusi aidata. Kõige rohkem ühist abi oodatakse Liidult uue pastori otsingul, seda oli mainitud kolmel korral. Kahel korral oli mainitud lisatööjõu saatmist ja seda, et kord kuus

külastaks kogudust mõni teine pastor. Kuid on ka teatud resignatsiooni ja allaandmist väljendavaid vastuseid, et loodame vaid Issanda peale, et oleme liiga väiksed, et abi paluda ja liiga väiksed, et meid kellelegi vaja oleks. Samuti arvamus, et iga teenus maksab, seetõttu ei tahagi abi küsida.

Kokkuvõtte vastustest (sulgudes ühtinud vastuste arv):

1) abi uue pastori otsingul (3); 2) lisatööjõud (2); 3) et kord kuus külastaks kogudust mõni teine pastor (2); 4) info kättesaadavuse parandamine koolituste ja muude ürituste osas; 5) ühtne andmebaas muusikakollektiividest, keda saaks appi kutsuda; 6) loodame Issanda peale; 7) julgustama noori kogudusega liituma ja teenistusse asumata; 8) iga lisateenus maksab, ei taha küsida; 9) selgitus- ja motivatsioonitöö Liidu poolt; 10) töörühma loomine, kes aitab hättasattunud kogudusi; 11) väiksuse tõttu on tunne, et meid pole vaja; 12) nõuandeid väljastpoolt, kuidas asju paremini korraldada; 14) Liidult miinimumjuhised, millest peaks kogudus oma tegevuses lähtuma (teave raamatupidamisteenustest, dokumentide arhiveerimisest, eelarve koostamisest, milline peaks olema liikmeraamat jms); 15) Liidu üritustel laulud ühislaulikust; 16) pastorid kasvõi osaliselt liidu palgal; 17) pastori töö normeerimine; 18) pastorite kaasamine ja kohustamine täiendõppes osalema; 19) pastorite rotatsioon; 20) abi hoone ülesehitamisel.

Mõningaid väljavõtteid vastustest:

K 2: Vanasti sai mõeldud, et keegi tuleks ja aitaks meid või küsiks, kuidas meil läheb. Nüüd oleme mõtlemas, kuidas aidata teisi, kuidas küsida teistelt, kuidas neil läheb? **K 5:** Vajadusi oleks palju aga oleme siiani ning püüame ka edaspidi loota Issanda abile. **K 7:** Kuna minul oli lahkumise avaldus koguduse vanema kohalt seoses tervise halvenemisega, siis Liidu juhatus koos kogudusega palus mul jätkata tööd, kuni uue pastori leidmiseni. Aga tänaseks ei ole koguduse ega Liidu juhatuse poolt mingit sõnumit. **K 9:** On tekkinud tunne, et kuna oleme väikesed ja tähtsusetud, siis ega Liidul meid vaja pole. Tegelikult oleks küll hea, kui meie toimetused kedagi huvitaks ja samas, et keegi väljastpoolt annaks nõu, kuidas asju paremini korraldada. Seda kõike pole võimalik ühekordse viieminutilise vestluse või tervituse käigus saavutada. **K 11:** EKB Liit võiks koostada selgesõnalise miinimum-juhise millele peaks kogudus kui Eesti riigis tegutsev iseseisev organisatsioon tähelepanu pöörama..

7. Millisena tahaksid näha oma kogudust kümne aasta pärast ja milline on Teie arvates reaalsus.

Kõige rohkem tahetakse näha oma kogudust kasvava kogudusena, kuid kardetakse, et olukord on tulevikus sama mis praegu. Samuti soovitakse näha liikmete suuremat teenimisvalmidust ja seda ka väljaspool kogudust. Kogudustes oodatakse uue põlvkonna peale kasvamist. Nähakse ka vajadust uute lisaruumide väljaehitamiseks suurema hulga rahva jaoks. Paraku oli vastustes ka pessimistlikke toone, näiteks loodeti, et selleks ajaks ollakse ise juba surnud või et 10% koguduse liikmetest on selleks ajaks surnud või ei jaks enam üldse kokku tulla.

Kokkuvõtte vastustest (sulgudes ühtinud vastuste arv):

1) kasvava kogudusena, reaalsus on aga, et kõik sama kui praegu (3); 2) et iga liige oleks leidnud ja töötaks oma teenistuses (2); 3) et oleks rohkem teiste teenimist ka väljapoole kogudust (2); 4) et vana generatsioon vahetuks uue vastu (2); 5) tugev laste- ja noortetöö (2); 6) juurdeehituse vajadus (2); 7) et oleks rohkem laulatusi, ristimisi, ordineerimisi, laste õnnistamisi; 8) et kahekordistuks liikmete arv; 9) kui elu muutub Eestis halvemaks, siis koguduse elu läheb paremaks; 10) et kogudus suudaks abi anda vaimsete probleemide lahendamisel; 11) et koguduse liikmeskond moodustaks 10% kogukonna liikmeskonnast; 12) et kogudusel olek oma muusik; 13) lootus Jumalal, et toimuksid muutused; 14) reaalsust ei oska hinnata; 15) selleks ajaks olen taevakodus; 16) mitte rohkearvulisus, vaid ühtsus; 17) tugevam suhtlus kogukonnaga; 18) 10% liikmeskonnast on selleks ajaks surnud; 19) kogudus tuua keskusele lähemale; 20) et kogudus toimiks; 22) pööraks pilgu koguduselt hoopis linnale, võib-olla seisab ees ühinemine metodistidega.

Mõningaid väljavõtteid vastustest:

K 3: Reaalsus. Kui Jumal armu heidab, et rahva elu läheb sedavõrd viletsaks või tuleb sõda, siis on ka vaimulikud mõttes positiivseid muudatusi oodata. Samuti võib tõukeks olla rahva massiline pätistumine, kus tõsimeelsed hakkavad Jumala abi otsima. Elujärje paranedes positiivseid muutusi ei näe. **K 5:** Julgust tulevikku vaadata annab laste- ja noortetöö koguduses ja väga pühendunud ja ka koolitatud 4- liikmeline pühapäevakooli õpetajate kaader. **K 10:** Kümne aasta pärast tahaks näha toimivat ja ühtset kogudust, mille tugevuseks pole mitte niivõrd rohkearvulisus vaid ühtsus. Kümne aasta pärast võiks olla igakuised üritused kasvõi seltsimajas (loengud, seminarid, tee-ja kohviõhtud), et luua suhteid ja võtta inimestelt hirm kristluse ees. **K 11:** Meie praegune töö 4 km kaugusel hajakülas olevast palvelast tuleks tuua keskasulasse. **K 13:** Vaataks mitte niivõrd kogudust kui linna. Tõenäoselt teeme väga tihedat koostööd metodisti kogudusega – kui me veel juriidiliselt ühinenu pole.

8. Kas on veel midagi, mida tahate öelda oma koguduse elu kohta?

See küsimus oli esitatud täiendavalt selleks, et kui küsimustes oli midagi puudu, millest kogudus oleks tahtnud kirjutada, siis oleks selleks siiski võimalus. Seetõttu on siin ka vähem vastuseid ja kolm kogudust ei vastanud sellele küsimusele üldse.

Kokkuvõtte vastustest:

1) meil on õnnistatud kogudus; 2) ei midagi erilist; 3) mure rahva väljavoolu pärast ja ootaks suuremat kogukonnatunnet; 4) sooviks suuremat koostööd teiste linna kogudustega; 5) tihe osadus, eestpalve üksteise eest; 6) ilma tegijateta on koguduse elu ainult koguduse elus hoidmine; 7) kogudus on nagu hääbumas, ainult siseasjade lahendamine, sooviks rohkem evangeelset tulemuslikku tööd, et uusi liikmeid saada.

Mõningaid väljavõtteid vastustest:

***K 6:** Oluline on näha koostööd teiste linna kogudustega, mida püüame saavutada. **K 10:** Füüsiliste silmadega vaadates tundub, et kogudus on hääbumas. Püüame elustada nende usku, kes kohal käivad ja julgustama neid edasi liikuma, et ei väsitaks ega loobutaks. Kui me sellest positsioonist välja saame ja hakkame tegelema peaasjaga – evangeeliumi kuulutamisega –, siis usun, et asjad hakkavad paremaks muutuma. **K 2:** Meie kogudus on õnnistatud kogudus ja loodan jätkuvalt Jumala armule, et nii see ka jääks.*

3.2.2. Küsimused piirkondade juhtidele ja ülevaade saadud vastustest

1. Kuidas olete rahul oma piirkonna väikekoguduste eluga?

Vastustest küsimusele, kuidas olete rahul oma piirkonna väikekoguduste eluga, selgub, et rahul ollakse olukorra paratamatuse tõttu, kuid samas ollakse üsna mures erinevate põhjustega hääbumistendentside üle, mis valitsevad enamikes piirkondades. Siiski on ka rahulolevamaid piirkondi, kus leitakse motivatsiooni panustada ennekõike sotsiaalvaldkonda.

Kokkuvõtte vastustest (sulgudes ühtinud vastuste arv):

1) üldjoontes rahul (4), võiks olla veidike elavam, külades inimesi vähe; 2) peaaegu kõigis kogudustes on pastorid, kuid kõik hingitsevad rõõmsameelselt Issanda tööd tehes; 3) kõik on koguduse enda mõtlemises kinni; 4) üldjoontes hästi siis, kui pühapäeval on ukсед lahti; 5) väga hästi oleks siis, kui oleks nooruslikumat tööjõudu; 6) mitmed kogudused sulgumas kas rahva või pastori puudumise tõttu; 7) kogudused püüavad hakkama saada rahva vähenemise kiuste ja

annavad endast parima; 8) toimub vaikne hääbumine; 9) lootus neil, kes veel suudavad otsida uusi juhte; 7) maakogudused võiksid palju enam panustada sotsiaaltöösse.

Mõningaid väljavõtteid vastustest:

P 1: Meile endale tundub, et väikeste koguduste käekäik sõltub peamiselt sellest, kuidas nemad ennast näevad, kui neil on enda jaoks eesmärk kuhu ja miks kasvada, siis läheb neil mõtestatult ja laienevas joones. Kui koguduse keskpunktiks on nende probleemid – oleme nii väikesed, omavahelised suhted jne – siis väikekogudus hääbub kiiresti. P 2: Kõik hingitsevad elu ja surma vahel, kuid meeleolud on positiivsed, sest teeme Issanda tööd, mitte oma. P 4: Kui maakoguduse uksed on pühapäeval lahti, siis on juba hästi. P 5: Väikekogudused püüavad anda oma parima vastavalt kohalikele võimalustele ja toime tulla väheneva maaelanikkonna olukorraga. Seis on nukravõitu, kui tuleb juurde ka mõni üksik päästetu, on see hea. Kui ei, siis toimub vähehaaval hääbumine. P 6: Teatud kogudustel on veel sisemist potentsiaali, otsitakse uusi pastoreid. P 7: Leida üles koguduse ja kogukonna inimeste anded mida saaks ühiselt panustada Jumala ja kogukonna töösse.

2. Kuidas Teil on korraldatud koostöö piirkonna väikekogudustega?

Vastustest selgub, et piirkonna juhid on vähemal või rohkemal määral kursis oma piirkonna koguduste ja nende vajadustega. Kokku saadakse enamasti kord kvartalis, kuid on ka teistsuguseid kommuniqueerimise viise kui kokkusaamised. Aitamise valmidus on koguduste vahel olemas ja võimaluste piires see ka toimib.

Kokkuvõtte vastustest:

1) regulaarselt 4x aastas, lisaks jumalateenistuste külastamine ja niisama kommuniqueerimine; 2) üldiselt püüab igäüks ise hakkama saada; 3) regulaarselt toetab üks suur teist väikest; 4) piirkonna vaimulikud saavad kokku igal laupäeva hommikul; 5) isiklike kontaktide põhjal hoiame sidet; 6) saame kokku igas kvartalis. 7) püüame asendada pastoreid, kui vajatakse vaba pühapäeva; 8) väga head suhted.

Mõningaid väljavõtteid vastustest:

P 1: Üldiselt on meie piirkonnas väga head suhted, nii et kommuniqueerime ka täiesti „niisama ilma välise põhjusteta”. P 4: Üks väikekogudus on sõltuvuses linna võimalustest ja püüame sinna jõuda 3-4 korda aastas. P 5: Kui keegi vajab asendamist ühe pühapäeva ulatuses, siis leiame selle.

3. Kas Te näete monofunktsionaalsel väikekogudusel tulevikku EKB Liidu maastikul ja oma piirkonnas? Kui jah, siis millist funktsiooni nad peaksid Teie arvates täitma?

Vastustest selgub, et ükski piirkonnajuht ei näe, nagu oleks väikekoguduste aeg ümber, vaid nähakse vajadust analüüsiks, millistena liikuda edasi: kas iseseisvatena või omavahel liitunult või liidetuna suurema linnakogudusega. Üks piirkond jättis sellele küsimusele vastamata (võimalik, et küsimus jäi ebaselgeks).

Kokkuvõtte vastustest (sulgudes ühtinud vastuste arv):

1) küsimus selles, kas iseseisvatena või *campus*'tena (2); 2) kogudusel kui väikesel osadusgrupil on oma koht kogukonnas (2); 3) kogudused on nii või naa oma tegemistes üksi; 4) ei tohigi olla muud funktsiooni kui Issanda sõnumi kandmine; 5) kui kogudus võtab kogukonna ees täita mingit rolli, siis jah; 6) traditsiooni peab hoidma ja kas või teiste abiga suurematel pühadel koosolekuid pidama; 7) koguduste liitmine; 8) omavad tulevikku, kui suudavad läbi viia jumalateenistusi ja vaimulikke talitusi.

Mõningaid väljavõtteid vastustest:

P 1: Omaette analüüsi on vaja teha selles, kas elujõulisemad ollakse juriidiliselt omaette või oleks mõttekam liituda mõne suurema kogudusega, et saaks terve hulga juriidilisi kohustusi oma õlult ära anda. Või hoopis nii öelda campusena. P 2: Kogudusel ei tohigi olla muud funktsiooni kui Issanda sõnumi kandmine. P 4: Keeruline on vastata selle paiga osas, kus on vähe rahvast, mitu funktsiooni on väikesel usugrupil, kus on abitu tööjõud. Sel puhul tasuks istuda maha, panna kogudused kokku ja teha nii, et töö oleks natukenegi efektiivsem. P 5: Palju sõltub transpordi võimalustest....

4. Mida peaks ja saaks teha Liit väikekoguduste olukorra parandamiseks?

Piirkonnajuhtidel on omalt poolt pakkuda Liidule mitmeid ideid, kuidas parandada ja aidata väikekogudusi. Kõike rohkem sooviti abi ühise raamatupidamise korraldamisel ja mainiti vajadust saada pastoritele ja töötajatele rahalist toetust. Vastustes toodi välja ka positiivseid meetmeid, mida Liit on juba teinud ja mis toetavad väikekoguduse arengut.

Kokkuvõtte vastustest:

1) ühine raamatupidamine (3) või sellealane nõustamine; 2) liit võiks lisada väikest materiaalselt toetust pastoritele (3); 3) koolitused (2); 4) abitööjõu saatmine kogudustesse (2); 5) kõike on juba tehtud, mida on osatud ja suudetud; 6) aidata teha haldusreformi; 7) maakogudused

hoiavad oma piskust üleval Liitu, peaks aga olema vastupidi; 8) asenduspastorite leidmine; 9) Liidul võiks olla oma ehitusnõustaja; 10) Liit soovib, et suuremad aitaksid väiksemaid; 11) pastorid rahalist toetust ei vaja; 12) oleks vaja kutsumusega pastoreid; 14) positiivne pool: piiblikooli loomine ja palveõrgustik koguduste vahel.

Mõningaid väljavõtteid vastustest:

P 1: Väikekogudus on sageli sisuliselt ainus aktiivne ja teovõimeline seltskond väikese küla kogukonnas. Seeläbi saab väga lihtsate tegemiste kaudu tuua inimesteni armastuse evangeelium. P 3: Liit saaks aidata sellega, et väikekoguduse pastorile lisada omalt mingi, kasvõi väike materiaalne toetus. P 4: Praegu on osaliselt vastupidi, maakogudused hoiavad annetustega ülal Liidu tööd. P 5: Üks, mida kindlasti lähiajal ootaks, on asenduspastori leidmine, kes annaks kohalikule pastorile vähemalt korralise kuuajalise puhkuse, aga miks ka mitte puhkeaasta, kui pastor on juba 5-7 aastat kohapeal töötanud.

3.2.3. Küsimused omavalitsusjuhtidele ja ülevaade saadud vastustest

1. Kas ja kui, siis mil moel Te olete teadlik antud koguduse tegemistest Teie piirkonnas?

Küsimusele, kuidas on kohalik omavalitsus kursis tema haldusalal tegutseva EKBK Liidu kogudusega, olid vastused üsna erinevad. Oli neid omavalitsusi, kes tegid mitmetes valdkondades tihedat koostööd, kuid ka neid, kes ei teadnud koguduste tegemistest midagi ja kus koostöö koguduse ja kogukonna vahel praktiliselt puudus.

Kokkuvõte vastustest (sulgudes ühtinud vastuste arv):

1) olen kogudusest kuulnud (4); 2) koostööd ei toimu (4); 3) teadlik, et pühapäeval toimuvad koosolekud (2); 4) osalemine suurematel koosolekutel; 5) tihe koostöö; 6) hea sõber on koguduse liige; 7) koht ja roll kogukonnas olemas; 8) laste õnnistamine; 9) tunnen pastorit isiklikult, sest teeme koos sporti; 10) osalemine MTÜ-s, kuhu kuulub nii vald kui ka kogudus; 11) valla poolt koguduse ruumi rentimine; 12) abiprogrammide elluviimine (jõulupakid); 13) seos kogudusega läbi matuste.

Mõningaid väljavõtteid vastustest:

O 1: Vallavalitsus teeb kogudusega tihedat koostööd. O 5: Tunnen koguduse eestvedajat rohkem sportliku külje pealt, ehk käime koos trennis, kuid koguduse teemadest tean vähe. O 7:

Eraisikuna olen teadlik, et on tegutsenud või tegutseb kogudus, aga milline, kus nad tegutsevad, kui suur on kogudus, seda infot ei ole.

2. Millist tähendust omab antud kogudus Teie kogukonnas?

Küsimusele, millist tähendust omab antud kogudus Teie kogukonnas, said vastata üksnes need omavalitsused, kes olid antud kogudusest teadlikud, seetõttu kolm omavalitsusjuhti ei osanud vastust anda. Neli omavalitsusjuhti vastasid napisõnaliselt, kuid positiivselt, ja ülejäänud neli kirjeldasid juba oma nägemust tähendusest pikemalt.

Kokkuvõtte vastustest (sulgudes ühtinud vastuste arv):

1) kogudus tegeleb vallas heategevusega (2); 2) koguduseliikmed positiivse eluhoiakuga (2); 3) ei oma teavet (2); 4) usuliselt ja poliitiliselt varjus; 5) tähendus laiemas mõistes võib-olla tagasihoidlik, kuid koguduse liikmetele äärmiselt oluline; 6) oluline roll; 7) koostöö luteri kogudusega; 8) sage koostöö ja kaasaitamine suurendab ülejäänud elanikkonna teadlikust, ikkagi ainus pühakoda vallas; 9) mitmekesistab kohalikku elu; 10) pakub konkurentsi teistele kogudustele; 11) ei taha koguduse ellu sekkuda; 12) koguduse liikmed tundlikuma sotsiaalse närviga.

Mõningaid väljavõtteid vastustest:

***O 1:** Sage koostöö ja kaasaitamine suurendab ülejäänud elanikkonna teadlikust. **O 2:** Koguduse liikmed on inimestena aktiivsed ja löövad kaasa ka kogukonna muudes tegemistes, kuid usuliselt ja poliitiliselt ei taha nad välja paista. **O 4:** Koguduse liikmed on kindlasti tundlikuma sotsiaalse närviga kui tavalised kogukonna liikmed ja tänu sellele jõuab vallamajja info hätta sattunud inimestest kiiremini. **O 8:** Ta mahub ära meie valda, oma olemasoluga pakub konkurentsi teistele kogudustele. **O 11:** Tänapäevaks on koguduse tähtsus marginaliseerunud.*

3. Missugused tulevikuootused on Teil seoses antud koguduse igapäevaelu ja tööga Teie kogukonnas?

Nagu küsimusele antud vastustest selgub, on omavalitsustel oma kogukonna koguduste suhtes mitmeid ootusi. Mitmeid kordi on mainitud soovi saadi rohkem infot koguduselt, kelle tegevustest nad senini eriti teadlikud ei olnud ning väljendatud on valmisolekut koostööks. Koguduse kaudu oodatakse suuremat mõju noorte kasvatamises. Soovitakse jätkata senist koostööd, mis on kulgenud ootuspäraselt.

Kokkuvõte vastustest (sulgudes ühtinud vastuste arv):

1) info saamine koguduselt (2); 2) noorte kasvatus (2); 3) pühapäevakool; 4) laste õnnistamised; 5) ei ole ootusi; 6) et koguduse tegevus jätkuks; 7) koos kalmistu haldamine; 8) kiriku taastamine tulekahjust; 9) jumalateenistused.

Mõningaid väljavõtteid vastustest:

O 2: Otsesest seost koguduse ja kogukonna vahel ei näe, küll aga õpetaks kogudus noortele austavat suhtumist kaaskodanikesse, tooks esile just positiivsed küljed inimestes. O 5: Jätkata seda, millest ma ei tea just palju. O 7: Kõigepealt koguduse poolne teavitamine, kes nad on, millega tegelevad, milline on võimalik koostöö omavalitsusega. O 13: Ei taha koguduste tegemistesse sekkuda, usk ja riik on lahus.

4. Kas näete lisaks veel mingeid täiendavaid vajadusi koostööks antud kogudusega?

Lugedes küsimuse vastuseid, kõlab paljuski läbi, et kogudused võiksid omavalitsustele enda tegemistest teada anda. See, et väljend „hetkel mitte” on vastustest kõige rohkem läbi käinud, on ühelt poolt tingitud sellest, et koostöö sujub ja mingeid muid täiendavaid vajadusi ei nähta, teisalt aga ka sellest, et ei teata kogudusest midagi ja seetõttu ei nähta ka täiendavat vajadust koostööks.

Kokkuvõte vastustest (sulgudes ühtinud vastuste arv):

1) hetkel mitte (4); 2) ootaks koguduse poolset huvi koostööks (3); 3) abi palvela korrastamisel (2); 4) noorte huviringi loomine; 5) kogudus võiks toetada sotsiaaltöös; 6) rahul praeguse koostööga.

Mõningaid väljavõtteid vastustest:

O 2: Tulevikus võib minna valla poolset abi hoonete korrastamisel, kui liikmed ei jõua ise enam panustada. O 5: Ettepanek, et 1 kord aastas või 1 kord kahe aasta jooksul 45 minutit vestlust või 15 minutiline ülevaade + 10 minutit lisaküsimusteks vallavalitsuse istungil, oleks ka eeldus koostöö jätkamiseks. O 7:...antud koguduse osas puudub ka igasugune initsiatiiv koguduse enda poolt. O 9: Ühiste noortelaagrite korraldamine.

3.3. Kokkuvõttev arutelu ja ettepanekud

Uurides eelnevalt koguduse töö alguses koguduse funktsioone ja nende väljendumise viise erinevates töövormides, on autor püüdnud kõigepealt selgusele jõuda, kuidas tuleb mõista *vabakoguduslikku* kogudust ja missugustel alustel sellisesse kogudusse kuulutakse. Koguduse käesoleva töö mõistes moodustavad eelkõige vabatahtlikkuse alusel Kristuse oma ellu vastu võtnud inimesed, kes on läbinud ristimise ja õnnistatud koguduse liikmeks. Nii on inimene vabatahtlikult vastu võtnud koguduse põhimõtted ja kaasatud oma isikliku panusega kogudusetöö erinevatesse vormidesse, tänu millele on kogudusel üldse võimalik täita teatud põhifunktsioone. Nii nagu esimesest peatükist näha võis, on koguduse funktsioonide käsitleuses erinevaid lähenemisvõimalusi. Erialakirjandused ja erinevad koguduslikud praktikad toovad erinevatest lähtenurkadest tulenevaid esile nii põhifunktsioone, korporatiivseid funktsioone, kui ka koguduse kvaliteediomadusi. Autori eesmärgiks ei ole esile tõsta üht või teist varianti, vaid juhendada pigem sellest, milliste tegevustega või ülesannetega kogudused tegelevad ja mis on selle tulem. Millist funktsiooni peab täitma mingi kogudus selleks, et olla ühtlasi ka kogukonna jaoks toimiv kogudus? Siinjuures võib tekkida küsimus, mida mõeldakse *toimiva* all. Sellele küsimusele vastates toetub autor neljale koguduse põhifunktsioonile – osadus, õpetus, ülistus ja evangelism –, mille olemasolu ja täitmine muudab koguduse toimivaks ja jätkusuutlikuks. Nimetatud nelja põhifunktsiooni raamidesse mahub enamik koguduse igapäevastest tegevustest ja ka need vaimulikud talitused (ristimine, püha õhtusöömaaeg), mis on Liidu ja sinna kuuluvate koguduste identiteeti määratlevad ja ühiseid põhiväärtusi kandvad. Kui vaadata Liidu kui *koguduste liidu* peamisi põhikirjalisi tegevusi ja nende saavutamise abinõusid ning arengukavas paika pandud tulevikusuundi, siis praktiliselt kõik need tegevused ja arengusuunad eeldavad koostöö toimimist nii koguduste sees kui ka koguduste vahel. Ükski koguduseliige ei suuda üksikult ellu viia neid tegevusi, mis tagavad koguduse põhifunktsioonide säilimise. Kui need funktsioonid on nüüd läbi erinevate tegevuste koguduses esindatud, määratledes sel moel üht inimkooslust kristliku *kogudusena*, siis selleks, et olla toimiv kogudus, on vaja lisaks oma vajadustele täita ka kogukonna vajadusi. Ühelt küljest kuulutada Jumala päästvat sõnumit, saades selleks korralduse Jumala Sõnast, ja teisest küljest jälgida tähelepanelikult seda, millised ootused on kohalikel kogukondadel (omavalitsustel) koguduse suhtes. Nii nagu küsitlusest selgus, on paljudel väikekogudustel selles osas veel ära teha suur töö, alustades esmalt sellest, et üldse luua kontakt ja seejärel dialoog koguduse ning kogukonna vahel.

Nii nagu Eesti riik väljendab oma ootusi koguduste liidule läbi Kirikute ja koguduste seaduse, nii ka Eesti EKB Koguduste Liit teostab oma tegevusi läbi kohalike koguduste ja sätestab neid

tegevusi põhikirja ning arengukava kaudu, et oleks võimalik täita nii Jumala Sõnas etteantut kui ka kogukonna ootusi.

Liidul ei ole võimalik täita võetud kohustusi ja kavandatud tegevusi ilma koguduste koostööta. Võttes selles töös eesmärgiks uurida Liidu väikekoguduste olukorda, võis eeldada, et uuritavate koguduste hetkeseis peaks näitama senise koostöö olemasolu ja efektiivsuse taset. Väikekoguduste viimase kahe aastakümne statistilised näitajad osundavad kahjuks jätkuvale langustrendile nii ristimiste, koguduse liikmete kasvu kui ka laste- ja noortetöö aktiivsuse osas. Töö esimese peatükis on autor toonud välja koguduse funktsioonid Liidu identiteeti ja põhiväärtusi määratlevates dokumentides ning ka Liidu teoloogilist mõtet kandvate autorite kirjutistes⁶⁶. Nende põhjal võib öelda, et Liidul on ühtne identiteet „elumuutva usuliikumisena”, mida on käesoleva töö koostamise ning ka tulemuste analüüsimise käigus silmas peetud.

Vaadeldes koguduste vastuseid nende tegevuste kohta, siis on neis välja toodud enamus tegevusi, mis annavad Liidu kogudustele nende identiteedi. Kõige rohkem on välja toodud pühapäevaseid jumalateenistusi ja kui ka vaimulikke talitusi on eraldi vähem mainitud, siis võib ikkagi eeldada, et enamus talitusi viiakse läbi enamikes kogudustes. Samuti on suur rõhk pühapäevakooli tegevusel, lootes sellest kogudusele kasvavat uut põlvkonda. Paraku näitavad statistikanumbrid noorte kadumist koguduse osadusest peale pühapäevakooli lõppu. Kümneliikmelist ja suuremat noortegrupi ei kohta praktiliselt üheski väikekoguduses. Vaadates põgusalt kogu Liidu statistikat pühapäevakooli ja noorte osas, arvab autor, et vanemaks saades liiguvad noored väikestest kogudustes suurematesse linnakogudustesse seoses õpingute jätkamisega ning elukoha vahetamisega, mis on osaliselt ka tõsi. Aga kui pühapäevakoolis käivaid lapsi ja teismelisi on Liidus pea kaks tuhat last, siis noori vanuses üle kahekümne osaleb koguduste töös ainult kahesaja ringis. Niisiis ei ole arvudes languse põhjuseks üksnes üleminek teistesse kogudustesse, vaid pigem siiski eemaldumine üldiselt koguduste osadustest. Liidu üldised arvandmed näitavad küll kasvutrendi, kuid see ei puuduta väikeseid kogudusi. Oluline fakt on see, et kui suurte koguduste pühapäevakooli käivad lapsed on sama koguduse liikmete lapsed⁶⁷, siis väikeste maakoguduste pühapäevakooli lapsed on rohkem pärit kogukonna hulgast, mis tuli välja ka koguduste antud vastustest. Referatiivse osa analüüsimisel selgub, et noortetööd on mainitud vaid Liidu arengukavas, milles on kirjutatud: „Koguduste noortejuhtide koolitamine ja treenimine (*coaching*), mille tulemusena koguduste noortejuhid on innustatud ja varustatud vajalike vahenditega koguduse (kogukondlikuks)

---

⁶⁶ Pilli, Toivo 2007, lk.82-84.

⁶⁷ Havakats, Pille; Viinalass, Daniel 2015. Liidu Noorsootöö Keskus. – Aastaraamat 2015. Eesti EKB Koguduste Liit. Tallinn, lk 26.

noortetöoks”⁶⁸. Autorile tundub, et nendest meetmetest on jäänud väheseks, et hästi tehtud pühapäevakoolile järgneks loogilise jätkuna noortetöö koguduses.

Küsimusele, millised funktsioonid või konkreetsemalt tegevused peaksid koguduses olema ja toimuma, et kogudus oleks toimiv kogudus, vastasid paljud, et palve(elu) ja samaväärseks funktsiooniks oli ka misjon või evangelism. Autor mõistab, et evangeelne töö vajab sageli spetsiaalset meeskonda laulu, sõna või transpordi osas (muidugi saab ka individuaalselt evangeliseerida), kuid tekib küsimus, mis on põhjuseks, et palveelu oodatakse, aga hetkel see kogudustes ei toimi. On mõeldav, et isiklik palveelu on enamikul kristlastel olemas, kuid ei ole suudetud luua koostööna vajalikul määral palvegrupe. Palvele ja pühitsuslikule elule on tähelepanu juhitud läbi Liidu juhtivate vendade kogu Liidu ajaloo vältel. Vastustest ilmneb ka seda, et eesmärgina on küll nähtud Piibli õpetust levitamist ja evangeeliumi kuulutamist, kuid tegelikult ei ole see töö jõudnud väljapoole koguduse seinu. See olukord ei ole ainult ühe koguduse probleem, vaid osaks saanud paljudele. Vaadeldes veel koguduste soove, siis on mainitud koguduse tegutsemist ühtse eesmärgi nimel. Ka see on üks võtmesõnadest, mis võib panna koguduse tõusvas joones liikuma. Seda on ära märkinud ka Liidu president 2015. aastaraamatus: „Jumalariiklikult on siiski oluline, et iga kogudus kasutaks maksimaalselt ära talle jumalikult ja inimlikult antud kasvupotentsiaali. Jeesus rõhutas, et oma talentidega tuleb kaubelda sõltumata antud arvust”⁶⁹. Jälgides koguduste tegevuste loetelu on see üsna pikk, kuid tulemus nende tegevuste sooritamise kaudu on väga minimaalne. Miks? Autori arvates võib selle põhjuseks olla kapseldumine oma koguduse siseringi, tehes sealjuures vaid sissejuurdunudid tegevusi, mis tagab koguduse sisemise rahulolu ja turvatunde. Vaatamine kogudusest välja (nn *out of the box*) võib tekitada hirmu ja lõhkuda sisemise harmoonia, mis on koguduses aastatega tekkinud. Kuid see on laiem uurimisteema tuleviku tarvis, mida ei ole võimalik käesoleva töö käigus pikemalt lahata.

Vaadates kolmanda küsimuse vastuseid, siis võib neist järeldada, et vaadeldavad kogudused on üldiselt üsna vähe osalenud Liidu poolt korraldatud koolitustel. Põhjusi selleks on mitmeid, alates info puudumisest kuni rahaliste vahendite nappuseni. Tulenevalt sellest on koguduste teadlikkus väike, kuidas tänapäeva muutuvates oludes hakkama saada. On küll vahelduva eduga käidud erinevatel õppepäevadel ja seminaridel, loetud kirjandust ja osaletud palveöödel, kuid süsteemset taseme- ja täiendõppest on asi kaugel. Väikestes kogudustes, väikese töajõuga paljude asjadega tegelemine, kui enamik tegevustest jääb koguduse-sisesteks, ei ole efektiivne

---

⁶⁸ Eesti EKB Koguduste Liidu arengukava aastateks 2012-2017.

⁶⁹ Remmel, Meego 2015. Eesti EKB Koguduste Liidu 2014. aasta elust ja tegevustest. – Aastaraamat 2015. Eesti EKB Koguduste Liit. Tallinn, lk 3.

ega jätkusuutlik. Kui üks kogudus avaldas arvamust, et kogudus ei peaks tegelema sotsiaaltööga, siis on sellega jäetud tõsiselt võtmata nii üht riigipoolset ootust kogudusele, kui ka üht Liidu olulist töövaldkond. Liit on näinud oma arengukavas⁷⁰, et sotsiaaltööst võib saada üks kõige mahukam tööharu, kui luua tihe koostöö side Liidu ja kogukonna vahel.

Sama suhtumist väljendab Charles F. Kemp raamatus „Cities and Churches”, öeldes, et oluline on koostöö koguduste ja sotsiaaltöö agentuuride vahel. Kirikut hakatakse aktsepteerima, kui kirikus hinnatakse keha tervist sama oluliseks kui vaimset tervist. Koostöö ei tohiks koguduse jaoks muutuda ohuks, vaid väärtuseks. Ka pastor ei saa hõivatud olla üksnes inimeste vaimsete vajaduste rahuldamisega, vaid peab tegelema sotsiaalsete vajadustega. Selleks, et kirik saaks rahuldada komplekselt kogukonna inimeste vajadusi, on oluline koostöö teiste ametkondadega.⁷¹

Vaadates koguduse koostööd kohaliku kogukonnaga või siis sidet omavalitsusega, tuleb välja, et mitmed omavalitsused ootavad koguduste-poolset initsiatiivi, andes endast ja enda soovidest ka märku. Vastustes, kus on mainitud häid suhteid, ei tähenda see automaatselt, et koostöö toimib maksimaalsel võimalikul tasemel. Suhted saavad olla head ka siis, kui üks ei sega teist oma tegemistega. Vastustest tuleb välja ka neid kogudusi, kes ongi tugevates sidemetes kohaliku omavalitsusega kasvõi kalmistu haldamises või siis uue pühakoja ehitamisel. Eriliseks tugevaks lõimumise märgiks ega koostöösidemeks ei saa töö autor pidada pühade ajal kogukonna inimeste käimist koguduse jumalateenistustel, kui sellele ei järgne dialoogi ega tagasisidet, mis annab ka teisele poolele võimaluse diskussiooni arendada ja protsessides osaleda.

Üsna sagedaseks põhjuseks, miks kogudus enam ei toimi ja hääbub, tuuakse maal elavate inimeste arvu kahanemine kas negatiivse iibe või väljarände tõttu. Kindlasti ei tohiks seda tegurit vähetähtsaks pidada, kuid küsimusele, kui palju on koguduse mõjupiirkonnas inimesi, on kõige väiksema numbrina nimetatud 100 ja suurima numbrina 35000 inimest. Jättes välja äärmused, elab ühe vaadeldava väikekoguduse mõjupiirkonnas keskmiselt 2000 inimest, mis on autori jaoks üllatavalt suur arv. Argument, et rahvast on vähe ei saa olla väikekoguduste hääbumise põhjuseks. Ühe piirkonna vanema vastusest võib lugeda, et väikekoguduse käekäik sõltub sellest, kuidas nemad ise ennast näevad: kui neil on eesmärk, kuhu ja miks kasvada, siis läheb nende käekäik ka tõusvas joones. Vaadates selle konkreetse piirkonna koguduste

---

⁷⁰ Eesti EKB Koguduste Liidu arengukava aastateks 2012-2017.

⁷¹ Kemp, Charles F. (?). The Pastor and Community Resources. – Lee, Robert (ed.). Cities and Churches. Philadelphia: The Westminster Press, pp. 301-302.

statistikat, siis ei ole ühegi väikekoguduse arvnäitajad kasvanud, vaid üks kogudus on suutnud püsida stabiilne. Autoril tekib siinkohal küsimus, kas see argument peab paika, sest miks ainult üks kogudus on olnud suuteline endale kindlaid eesmärke püstitama, et kasvada või vähemalt stabiilsena püsida.

Otsides lahendusi, küsib autor kogudustelt, millist abi kogudus vajab, et olla toimiv kogudus nii Liidu kui kogukonna teenimisel? Kokku tuli kaksikümne erinevat soovi ja ettepanekut, kuidas tõhustada Liidu abiga väikekoguduste tööd. Kõige rohkem oodatakse uut pastorit ning lisaks veel uut ja värsket tööjõudu. Üheks soovitusena oli ka väikekoguduste pastorite tööülesannete suurendamine mitme väikekoguduse liitmise näol ja sellest tulenevalt ka palga maksmine. See mõte ühtib ka piirkonnajuhhi mõttega, kes soovitas viia läbi haldusreform ja sellega seoses moodustada mitme väikekoguduse liitmise teel üks ja elujõuline kogudus koos lisatasu maksmisega pastorile. Lisatasu all on mõeldud ajaliku töö kõrvalt teenitud palgale lisa maksmist Liidu poolt pastori töö eest. Liidu peasekretäri 2015. aasta aruandest on näha, et Liidu kasutuses on olemas senisest suuremad rahalised vahendid pastorite toetamiseks ja ka kiriku- ja kogudusehoonete remondiks⁷². Kas see info jõuab väikekogudusteni ja on neil siis motivatsiooni sellest ka kinni haarata, on juba teine küsimus.

On kogudusi, kes on ka vaimselt väsinud, kes ei ole suutelised enam otsima uusi lahendusi, vaid käivad veel koos inertsist ja suurest kohusetundest, kuid ei näe oma kogudusele erilist tulevikku. Kuid on ka selline näide, kus on kogudus, kes näeb tulevikus palvela juurdeehituse vajadus, sest töö laieneb, on leitud sisemist motivatsiooni ja ennast arendavaid töötajaid, kes haaravad kinni Liidu poolt pakutavatest arengu- ja koostöö võimalustest.

Koostöö ei saa olla eesmärk omaette, vaid koostöö on mingi eesmärgi saavutamiseks vajalik komponent. Töö käigus on autorile selgunud, et üks kogudus, eriti väikekogudus, ei saa üksikult olla terviklik Kristuse ihu, isegi kui ta täidab mõnda tööülesannet maksimaalselt hästi. Nii nagu kõrv või jalg ei ole ihu, vaid üks osa ihust. Terviklik ihu saab olla see, kui kõik keha osad on omal kohal ja täidavad oma rolli. Nii tundub olevat ka Liiduga, mis tervikuna on võimeline peegeldama tervikpilti Kristusest, kus ka iga väike kogudus on omal kohal ja täitmas oma funktsiooni. Eelpool toodud kirjanduse analüüsist ja küsitluse vastustest on võimalik järeldada seda, et väikekogudused, soovides olla üksikult terviklik Kristuse ihu, seab ette nii suured kohustused, mida ei olegi võimalik täita. Hoides kinni koguduse (ajaloolisest) nimest ja pastori prestiižist, võib see tulevikku vaadates olla komistuskiviks Kristuse ihu ülesehitamisel.

---

⁷² **Tamm, Erki** 2015. Peasekretäri aruanne. – Aastaraamat 2015. Eesti EKB Koguduste Liit. Tallinn, lk 15.

Teatud juhtudel on võimalikeks valikuteks vaid koostöö jõudude ühendamise läbi või hääbumine.

Oluliseks osaks on senisest tugevama teavitustöö tegemine Liidu poolt väikekogudustes. Paljud kogudused ei ole erinevatel põhjustel teadlikud Liidu poolt pakutavatest võimalustest. Kaudselt see info liigub, kuid tähenduslikuks saab see üksnes vähestele kogudustele. Iseloomuliku näite võib tuua koguduste muusikatöö valdkonnast: 2015. aastaraamatust võib lugeda fakti, et „Liidu kogudustes tegutseb kokku 116 väiksemat või suuremat muusikakollektiivi”⁷³. Statistika põhjal võiks öelda, et olukord on üsna hea: Liidus on keskmiselt 1,4 muusikakollektiivi ühe koguduse kohta. Tegelikult vajaksid paljud väikekogudused muusikalist abi oma jumalateenistustel, rääkimata suurematest tähtpäevadest, ja paljud muusikakollektiivid ka ootavad kutset väljasõitudeks, kuid autor ei ole leidnud mingisugust komplektset infot, kus oleks kogudustes tegutsevate muusikakollektiivide loetelu ja kontaktandmed.

Uurimustöö järelalusena on autor seisukohal, et väikekogudused võiksid liituda kas omavahel või piirkonna suurema kogudusega, vähendades sellega raamatupidamisest tingitud muresid ja majanduskoormust, mis on üksikutel kogudustel eraldiseisvatena raske kanda. Piirkonna juhi rolli võiks asendada koostöö- ja abimeeskonna või rakkerühma juhi rolliga. See võiks olla pastoritöö kogemusega ja organisatorivõimetega isik, kellel ei ole omaette kogudust, kuid kes kaardistab regulaarselt väikekoguduste või osakondade võimalusi ja suutlikust. Koos moodustatud meeskonnaga otsib ta avastatud kitsaskohtadele lahendusi ja arendab koostööd teiste koguduste või piirkondadega vajaliku terviku tagamiseks. Liidu president M. Rummeli kokkuvõttest Liidu elu ja tegevuse osas on näha, et väikekogudustel on täita oluline roll Liidu koguduste lõimumisel üksteist vastastiku toetava ja rikastava vendluse loomise nimel. Kui pidada väikekoguduste funktsionaalsust küsitavaks ja tuleviku mõttes jätkusuutmatuks ning hääbumist paratamatuseks, mille vastu pole mõtet seista ja selleks ressursse kulutada, siis seab selline suhtumine ohtu ka Liidu kui *elumuutva usuliikumise* ja kui *vendluse* püsimise.

Siiski tuleb tõdeda, et Liit on tegelenud ja tegeleb ka edaspidi väga paljudes valdkondades ning on teinud omalt poolt kõik, et ükski kogudus ei peaks jääma üheski valdkonnas ilma toetuseta, kuid tegelikkuses need tegevused tihtipeale kogudusteni ei jõua. Väikekogudused tunnevad end sageli oma mures üksi jäetuna, ning siinjuures ei oma olulist tähtsust, kas see on tingitud neist enestest või millestki muust. Oluline on see, kuidas sellest probleemist üle saada, et säilitada ja parandada ühtse vendluse tunnet. Probleem on ka selles, et kogudused ei teadvusta endale

---

⁷³ **Rummel Meego** 2105 Eesti EKB Koguduste Liidu 2014. aasta elust ja tegevusest. – Aastaraamat 2015. Eesti EKB Koguduste Liit. Tallinn, lk 7.

piisavalt hästi, et ka ühe nähtava tegevusega tegelemine (nt jumalateenistuste pidamine) võib endas sisaldada kõiki nelja põhifunktsiooni. Seetõttu on üheks olulisemaks ja esmaseks ülesandeks teadvustada väikekogudustele nende töö olulisust ka ühel „rindel” ja suurendada ning parandada otsest infolevikut kõikide võimaluste osas, mida Liit kogudustele pakub, ning usutavasti loodava erimeeskonna suhtluse ja koostöö kaudu motiveerida koguduse juhte kasutama igat võimalust oma koguduse elu parandamiseks.

KOKKUVÕTE

Autor on püüdnud oma diplomitöös kaardistada ja avada erinevatest vaatenurkadest Liidu väikekoguduste probleemi, esitades kõigepealt teemavaliku põhjendused. Sissejuhatuses on lühidalt avatud piiratud funktsioonidega väikekoguduste probleemika, tutvustatud põgusalt uurimismeetodeid ning lühidalt lahti seletatud peatükkide sisu.

Töös on välja toodud erinevaid koguduse funktsioone ja töövorme, mida on kajastatud ning selgitatud erinevate allikate põhjal. Autor saab tõdeda, et olles nähtavalt suunatud vaid ühele tööharule, täidab kogudus tegelikult juba mitut erinevat funktsiooni. Näitena võib tuua pühapäevakooli: kogudus, kus pühapäevakool tegutseb, täidab selle töövormiga sisuliselt nelja põhifunktsiooni – osadust, õpetust, ülistust ja evangelismi –, mille läbi on kogudus õnnistuseks nii oma liikmetele, naaberkogudustele kui ka kohalikule kogukonnale.

Autor tõdeb, et on mitmeid erinevalt väljendatud seisukohti nii Liidu üldistes dokumentides kui vaimulike autoriteetide arvamusalaldustes, mis on enamasti kantud pühitsuslikest ja vaimulikele talitustele orienteeritud mõtetest. Kuid esile on toodud ka muid Liidu identiteeti määratlevaid funktsioone: nagu piibli- ja palvetunnid, misjoni- ja evangeelne töö, kirjanduse levik, koostöövalmidus, abielu hoidmine ning uute koguduste rajamine. Küsimus on, mil määral ja kuidas neid funktsioone rakendada, mis tagaksid koguduste jätkusuutlikkuse nii füüsilises kui vaimulikus mõttes. Liit on küll oma arengukavas toonud üsna põhjalikult välja oma koostöö eesmärgid kogudustega, kuid õhku jääb küsimus, kas see ka realselt nii toimib, nagu kavandatud? Autori arvates on vaja luua nii koguduste endi kui koguduste ja Liidu vahele tugev ühenduslüli, kes aitaks kogudused välja infosulust ja üksindustundest, tuues esile kõiki võimalusi, mida Liit on omalt poolt välja töötanud koguduste jätkusuutlikuks arenguks. Töös on esile tõstetud koostöö olulisust nii koguduse sees ja koguduste vahel kui ka kogukondlikul tasandil. Erinevate uuetestamentlike näidetega on püütud avada piibelliku mõõdet koostööst ning ühtlasi näidata, milliseid erinevaid reaktsioone võib see esile kutsuda. Parimaks koostöö näiteks saab siiski olla erinevate liikmete omavaheline seotus ja koostöö ühes Kristuse ihus.

Siiski tuleb tõdeda, et Liidu väikekoguduste liikmelisus on kahe kümnendi jooksul kahanenud ca 38%. Väga tõsiselt on kahanenud ristimiste arv väikekogudustes. Selget langustendentsi võib täheldada ka pühapäevakoolilaste juures, ainult noorte arv kogudustes on jäänud samaks, kuid see number võiks olla palju suurem. Kindlasti ei ole õiglase vaadata siinjuures ainult Liidu ja

koguduste suunas, vaid arvestada tuleb kindlasti ka üldiste üle-eestiliste demograafiliste muutustega.

Oluline on teada, et Liit ei saa olla ilma kogudusteta, sh ka väikekogudusteta, sest ta ongi *koguduste liit*. Kongregatsionalistlikud kogudused võiksid teoreetiliselt küll iseseisvalt hakkama saada, kuid eriti väikekogudused ei oma iseenesest selliseid ressursse, mida neil oleks vaja normaalseks ehk tulusaks toimimiseks. Autor on püüdnud töös välja tuua Liidu ja koguduste peamise ühisosa, mis kajastavad Liidus kokku lepitud peamisi funktsioone läbi üksikoguduste tegevuste. See on võimaldanud käesolevas töös näidata nii läbi dokumentatsiooni kui ka läbi erinevatel tasanditel tegutsevate inimeste suhtumiste analüüsimise ühe kandva joonena *osadust läbi koostöö*. See aitab tagada nii väikekoguduste kui vendluse jätkusuutlikkust kui ka koguduse ja kogukonna ning vendluse ja ühiskonna vastastikkuse mõju jätkumist.

Veel on mitmeid koostöövaldkondi, kus kogudus saab kaasata kogukonda oma ja sellega ka Liidu tegemistesse. Kindlasti ei ole selles töös esitatud kogu võimalik ühistegevuse loetelu, sest igal kogudusel on omal algatusel võimalik tekitada kogukonnaga erinevaid koostööpunkte. Sellekohaseid näiteid kogukondlikest ettevõtmistest on töös ka esile toodud.

Autor usub, et koostöö tõhustamisega läbi spetsiaalsete meeskondade või rakkerühmade on võimalik paljusid väikekogudusi, kes hetkel on motivatsiooni kaotanud, uuesti üles äratada ja piisavalt motiveerida. Küllap leidub pea igas väikekoguduses ka oma arengupotentsiaali väike tagavara, millelt konkreetse abi korral startida. Vaja on vaid selget tõuget väljastpoolt kogudust, et kogudus näeks, et kõik ei ole veel lootusetu.

Selle uurimistööga on autor üksnes praotanud ukse väikekoguduste maailma. Edasises töös oleks vaja juba vaatluse alla võtta erinevad töövaldkonnad, mida on väikekogudusel võimalik rakendada, kuid mis teatud asjaoludel on soikunud. Samuti tuleks edaspidi tegeleda küsimusega, missugustel põhimõtetel ja missuguste jõududega tuleks moodustada väikekogudusi erinevates töövaldkondades aitavad meeskonnad või rakkerühmad, et deklareeritud koostöö võiks muutuda kogetud reaalsuseks.

KASUTATUD KIRJANDUS JA MUUD ALLIKAD

Aastaraamat 1995. Eesti EKB Koguduste Liit. Tallinn.

Aastaraamat 2005. Eesti EKB Koguduste Liit. Tallinn.

Aastaraamat 2015. Eesti EKB Koguduste Liit. Tallinn.

Edminster, Matt 2015. Intervjuu, 29.03.2015.

Eesti EKB Koguduste Liidu arengukava aastateks 2012-2017. – Elumuutev usuliikumine. Eesti Evangeeliumi Kristlaste ja Baptistide Koguduste Liit. <http://www.ekkesia.ee/info/ametlikud-dokumendid/415-arengukava-aastateks-2012-2017>, (05.05.2015).

Eesti EKB Koguduste Liidu konverents. – Elumuutev usuliikumine. Eesti Evangeeliumi Kristlaste ja Baptistide koguduste Liit. <http://ekkesia.ee/liidu-juhtimine/konverents>, (15.03.2015).

Eesti EKB Koguduste Liidu kujunemise lugu. – Elumuutev usuliikumine. Eesti Evangeeliumi Kristlaste ja Baptistide Koguduste Liit. <http://ekkesia.ee/info/liidu-kujunemise-lugu>, (03.06.2015).

Eesti EKB Koguduste Liidu põhikiri. – Elumuutev usuliikumine. Eesti Evangeeliumi Kristlaste ja Baptistide Koguduste Liit. <http://ekkesia.ee/info/ametlikud-dokumendid/262-est-ekb-koguduste-liidu-pohikiri>, (25.03.2015).

Eesti EKB Liidu tööharud. Liidu Noorsootöö Keskus. – Elumuutev usuliikumine. Eesti Evangeeliumi Kristlaste ja Baptistide Koguduste Liit. <http://www.ekkesia.ee/tooharud/liidu-noorsoo-keskus>, (28.04.2015).

Eesti EKB Koguduste Liidu tööharud. Misjon. – Elumuutev usuliikumine. Eesti Evangeeliumi Kristlaste ja Baptistide Koguduste Liit. <http://www.ekkesia.ee/tooharud/misjon>, (28.04.2015).

Eesti EKB Koguduste Liidu tööharud. Sotsiaaltöö keskus Sõbra Käsi. – Elumuutev usuliikumine. Eesti Evangeeliumi Kristlaste ja Baptistide Koguduste Liit. <http://www.ekkesia.ee/tooharud/sotsiaaltoeoe-keskus-sobra-kasi>, (28.04.2015).

Eesti EKB Koguduste Liidu vanematekogu. – Elumuutev usuliikumine. Eesti Evangeeliumi

Kristlaste ja Baptistide Koguduste Liit <http://ekkesia.ee/liidu-juhtimine/vanematekogu>, (03.06.2015).

Eesti keele seletatav sõnaraamat (EKSS):

1) Funktsioon. – EKSS. <http://www.eki.ee/dict/ekss/index.cgi?Q=funktsioon&F=M>, (12.03.2015)

2) Kogukond. – EKSS. <http://www.eki.ee/dict/ekss/index.cgi?Q=kogukond&F=M> (13.04.2015).

3) Koostöö. – EKSS.

<http://www.eki.ee/dict/ekss/index.cgi?Q=koost%C3%B6&F=M>, (15.04.2015).

Eesti Kirikute Nõukogu põhikiri. Eesti Kirikute Nõukogu. <http://www.ekn.ee/ekn.php>, (03.06.2015).

Eestis registreeritud usulised ühendused. Siseministeerium. Rahvastik ja regionaalvaldkond, <https://www.siseministeerium.ee/16682/>, (20.01.2015).

Havakats, Pille; Viinalass, Daniel 2015. Liidu Noorsootöö Keskus. – Aastaraamat 2015. Eesti EKB Koguduste Liit. Tallinn.

Kemp, Charles F. (?). The Pastor and Community Resources. – Lee, Robert (ed.). Cities and Churches. Philadelphia: The Westminster Press, pp. 301-302.

Kirikute ja koguduste seadus, vastu võetud 12.02 2002 RT I 2002,24, 135 jõustumine 01.07. 2002. <https://www.riigiteataja.ee/akt/13235594>, (20.01.2015).

Lehtsaar, Tõnu 2015. Õige koguduse õpetus. – Eesti EKB Koguduste Liidu ajakiri Teekäija, nr /2015. Tallinn: AS Rebeliis, lk 12-13.

Nigol, Risto 2014. EEKBKL pastorite arusaam oma rollist võrdluses Uue Testamendi koguduse juhtide kohta käivate mõistetega. Diplomitöö. Tartu: Kõrgem Usuteaduslik Seminar (käsikirjaline).

Oomega kursus 2. <http://www.ekkesia.ee/omega/2/kogu6.htm>, (03.11.2014).

Oomega kursus 4. <http://www.ekkesia.ee/omega/4/kogudus12.htm>, (03.11.2014).

Pilli, Toivo 2007. Usu värvid ja varjundid. Tallinn: Allika.

Rahvakultuuri keskus. <http://www.rahvakultuur.ee/?s=1046>, (24.04 2015).

Rommel, Meego 2015. Eesti EKB Koguduste Liidu 2014. aasta elust ja tegevusest. – Aastaraamat 2015. Eesti EKB Koguduste Liit. Tallinn.

Rommel, Meego 2015. Intervjuu, 28.04.2015.

Schwarz, Christian A. 2000. Koguduse loomulik kasv. Kaheksa kvaliteediomadust, millest sõltub koguduse tervis. Eesti EKB Liidu Misjonifond. Tallinn: Kristlik Kirjastusselts Logos.

Saumets, Andres 2010. Riigi ja kiriku suhete ideed ning praktika ameerikaliku vabakirikliku paradigma taustal. – KVÜÕA toimetised 13. Tartu: TÜ kirjastus, lk 235-284.

Saumets, Andres 1999. Kongregatsionalism ja sellega seonduv vaimulik väljakutse meie kogudustele. – Teekäija, nr 91-93; lk 5-7; 16-19; 19-21.

Stott, John R. W. 2002. Kristlik misjon nüüdismaailmas. Tallinn: Kristlik Kirjastus Logos.

Tammo, Joosep; Roosimaa, Peeter 2008. Piibli õpetus Eesti Evangeeliumi Kristlaste ja Baptistide Koguduste Liidu kogudustes. Tallinn: Eesti EKB Koguduste Liit.

Tärk, Osvald 1998. Vaimulikud talitused. Tallinn: Eesti EKB Liit.

Vikipeedia, vaba entsüklopeedia:

1) **Kogukond.** <http://et.wikipedia.org/wiki/Kogukond>, (24.04.2015).

2) **Koostöö.** <http://et.wikipedia.org/wiki/Koost%C3%B6>, (12.02.2015).

Tamm, Erki 2015. Peasekretäri aruanne. – Aastaraamat 2015. Eesti EKB Koguduste Liit. Tallinn.

Õpetuskoosolek. Kehra kogudus, 21.10.1997.

<http://kehrakogudus.upcloud.co/arhiiv/vana/texts/ptund6.html>, (03.11.2014).

LISAD

Lisa nr 1

Küsimused koguduse pastorile

Austatud koguduse pastor!

Olen Kõrgema Usuteadusliku Seminari üliõpilane Urmas Metsamaa ja pöördun Teie poole palvega aidata kaasa minu lõputöö valmimisele. Palun leidke aega ja võimalust vastata kirjalikult allpool toodud küsimustele ja saata vastused e-kirja teel (urmas.bio@gmail.com) hiljemalt 10.04.2015 Täpsustavate küsimuste korral palun luba Teiega täiendavalt ühendust võtta.

Vastajatele on tagatud anonüümsus ning saadud vastuseid kasutatakse üksnes lõputöö koostamisel

Ette tänades

Urmas Metsamaa

1. Mis on Teie arvates antud ajahetkel Teie koguduse funktsioonid⁷⁴? Andke neile palun omapoolne hinnang.
2. Milliseid funktsioone peaksid Teie arvates koguduses olema, et tunneksite end toimiva ja jätkusuutliku kogudusena?
3. Mil määral on Teie kogudus suutnud kaasajastada oma sisemist potentsiaali (erinevad koolitused, õppepäevad, seminarid) ja millist abi olete selles osas saanud Liidult?
4. Mil moel on Teie kogudus lõimunud kohaliku kogukonnaga?
5. Kui suur on Teie koguduse mõjupiirkonnas olevate inimeste umbkaudne arv?
6. Kas ja kui, siis millist abi vajab Teie kogudus tulevikus, et olla toimiv kogudus nii Liidu kui ka kogukonna teenimisel?
7. Millisena tahaksid näha oma kogudust kümne aasta pärast ja milline on Teie arvates reaalsus?
8. Kas on veel midagi mida tahate öelda oma koguduse elu kohta?

---

⁷⁴ Funktsiooni all mõtlen mingit koguduse talitust, tegevust või ülesannet, millega kogudus hetkel põhiliselt tegeleb, näiteks palveteenistus, vanurite hooldus, piiblitunnid või isegi palvemaja kui hoone säilitamine.

Lisa nr 2

Küsimused piirkondade juhtidele

Austatud piirkonna juht!

Olen Kõrgema Usuteadusliku Seminari üliõpilane Urmas Metsamaa ja pöördun Teie poole palvega aidata kaasa minu lõputöö valmimisele. Palun leidke aega ja võimalust vastata kirjalikult allpool toodud küsimustele ja saata vastused e-kirja teel (urmas.bio@gmail.com) hiljemalt 10.04.2015. Täpsustavate küsimuste korral palun luba Teiega täiendavalt ühendust võtta.

Vastajatele on tagatud anonüümsus ning saadud vastuseid kasutatakse üksnes lõputöö koostamisel

Ette tänades

Urmas Metsamaa

1. Kuidas olete rahul oma piirkonna väikekoguduste eluga?
2. Kuidas Teil on korraldatud koostöö piirkonna väikekogudustega?
3. Kas Te näete monofunktsionaalsel väikekogudusel tulevikku EKB Liidu maastikul ja oma piirkonnas? Kui jah, siis millist funktsiooni nad peaksid Teie arvates täitma?
4. Mida peaks ja saaks teha Liit väikekoguduste olukorra parandamiseks?

Lisa nr 3

Küsimused omavalitsuste juhtidele

Austatud omavalitsuse juht!

Olen Kõrgema Usuteadusliku Seminari üliõpilane Urmas Metsamaa ja pöördun Teie poole palvega aidata kaasa minu lõputöö valmimisele. Palun leidke aega ja võimalust vastata kirjalikult allpool toodud küsimustele ja saata vastused e-kirja teel (urmas.bio@gmail.com) hiljemalt 10.04.2015. Täpsustavate küsimuste korral palun luba Teiega täiendavalt ühendust võtta.

Vastajatele on tagatud anonüümsus ning saadud vastuseid kasutatakse üksnes lõputöö koostamisel

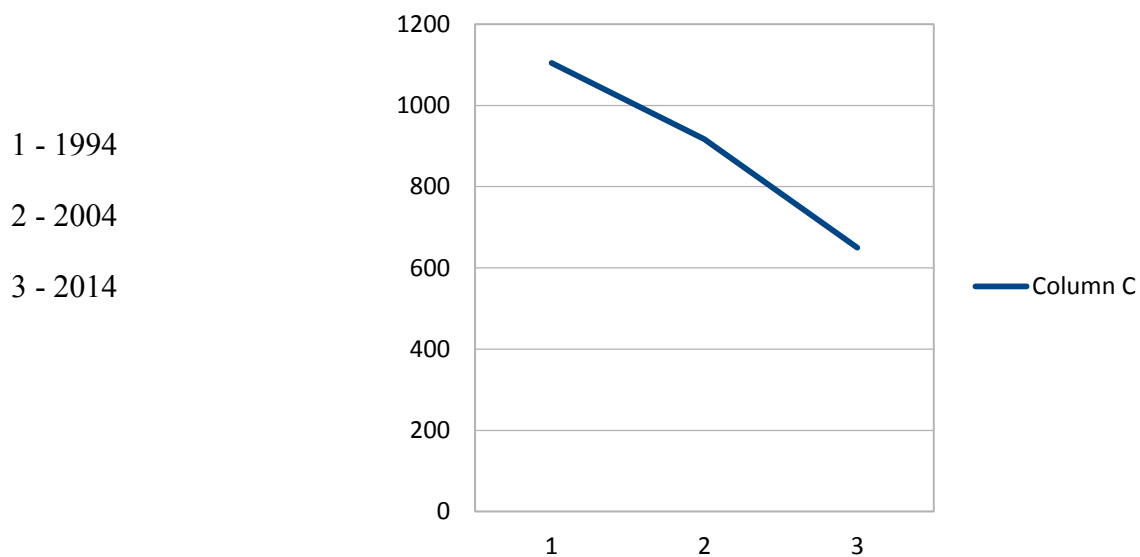
Ette tänades

Urmas Metsamaa

1. Kas ja kui, siis mil moel Te olete teadlik antud koguduse tegemistest Teie piirkonnas?
2. Millist tähendust omab antud kogudus Teie kogukonnas?
3. Missugused tulevikuootused on Teil seoses antud koguduse igapäevaelu ja tööga Teie kogukonnas?
4. Kas näete lisaks veel mingeid täiendavaid vajadusi koostöökis antud kogudusega?

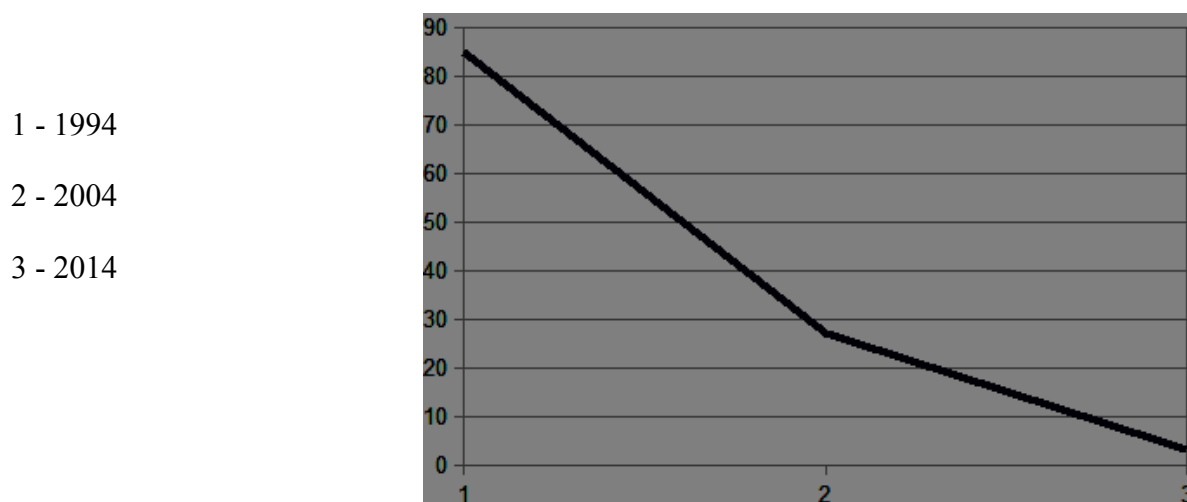
Lisa nr 4

Väikekoguduste liikmelisuse dünaamika

Lisa nr 5

Ristimised väikekogudustes

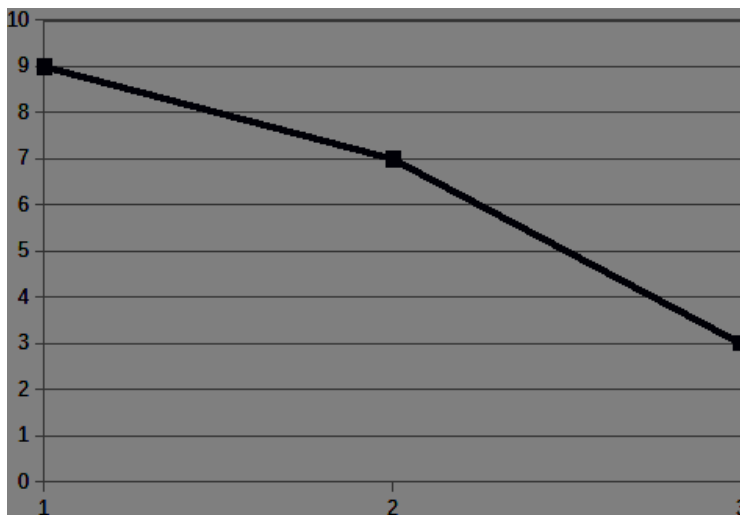
Lisa nr 6

Väikekoguduste arv, kus on suurenenud liikmelisus

1 - 1994-2004

2 - 2004-2014

3 - 1994-2014

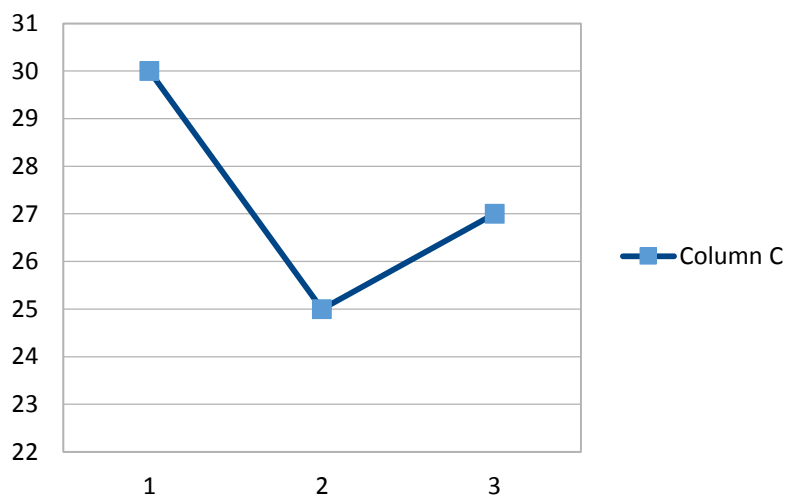
Lisa nr 7

Väikekoguduste arv, kus on kahanenud liikmelisus

1 - 1994-2004

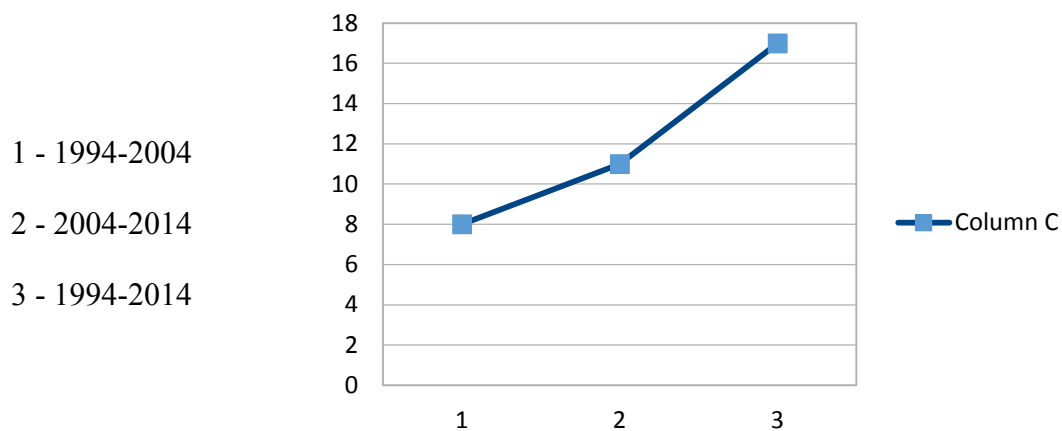
2 - 2004-2014

3 - 1994-2014

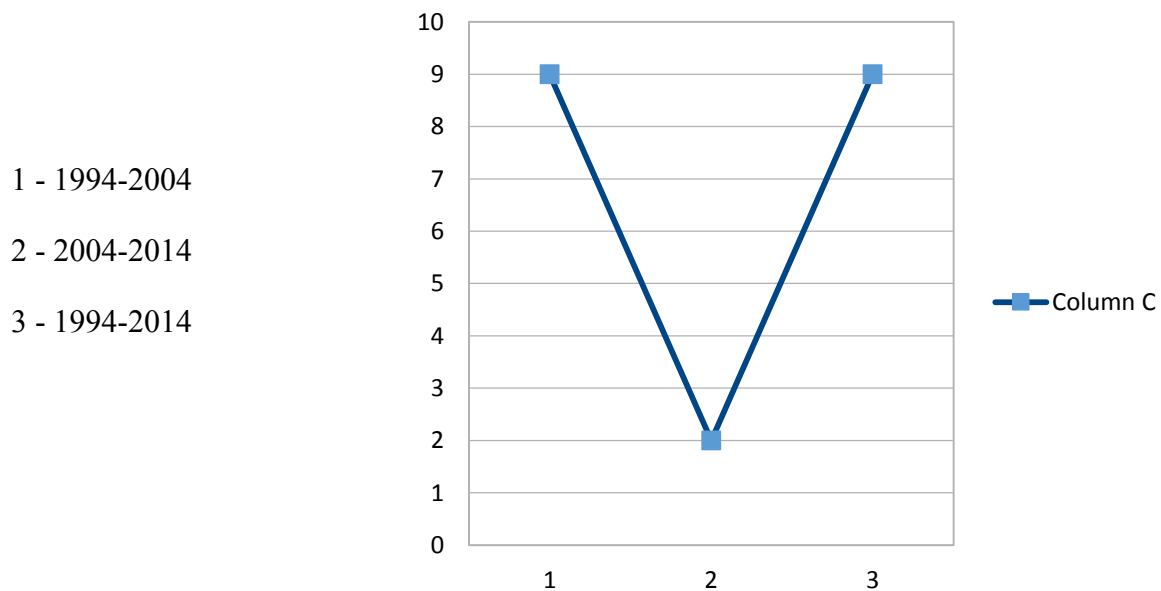
Lisa nr 8

Tegevuse lõpetanud kogudusi

Lisa nr 9

Juurde tulnud kogudusi

SUMMARY

The Cooperation between the Small Churches in the Union of Free Evangelical and Baptist Churches of Estonia and the Union and the Community Through the Prism of Spheres of Activities

Urmas Metsamaa

In his thesis, the author has tried to point out and analyze the problems of small churches of the union from different points of view. First of all, he submits the reasons why he chose this thesis. In the introduction, the problems of small churches with limited functions are briefly presented, research methods are shortly introduced, and the contents of chapters are explained.

The thesis describes different functions and forms of churches that were reflected upon and explained based on different resources. The author recognizes that, even though visibly directed to only one line of work, the church fulfills many different functions. Take for example Sunday school: A church that has an active Sunday school basically executes four main functions—communion, education, praise, and gospel—through which the church is a blessing for its members, neighbouring churches, and the local community.

The author recognizes that there are many differently expressed statements in the union's general documents and in clergyman dictums. But other functions such as Bible study and praying hours, missionary and gospel work, the spreading of literature, the ability to cooperate, marriage counseling, and the building of new churches also define the union's identity. The question is how to apply these functions so that it guarantees the sustainability of the church, physically and mentally. The union has thoroughly pointed out its cooperative goals with churches; however, the question remains: Does this also work out in reality?

The author thinks that it is essential that a strong bond exist between churches and the union because the union could help churches out of a feeling of solitude. The thesis also highlights the importance of cooperation between the church, other churches, and the community. By using examples from the New Testament, the author has tried to illustrate the Biblical version of cooperation and also show the different reactions it aroused. Still, the best example of this is the bond between members and cooperation in the body of Christ.

It must be recognized, however, that the number of small churches in the union has decreased by 38%. The number of christenings has seriously decreased in small churches. A clear decrease in the number of children who attend Sunday school can also be seen. Only the number of youths has stayed the same, but that number has the potential to be a lot larger. The author believes that it is not fair to search out the problem only from the standpoint of the union or churches but from the standpoint of demographic changes.

It is important to note that the union cannot exist without the churches, even small churches, because it is a union of churches. Congregational churches could be independent, but small churches have few resources that would enable them to be independent of the union.

There are many other cooperative domains in which the church can involve its community into the church's action and therefore the union's action. This thesis does not include all possible activities because every church has a chance to cooperate with its community in many different areas.

The author believes that, by developing cooperation by special teams, it is possible to motivate small churches. Every small church has potential hidden somewhere that could develop into something bigger, if it were provided with some help to find it. Sometimes, some help from outside is needed, so that the church could see its situation was not hopeless.

The author has given only a small peek into the world of small churches. Further research would require the examination of domains of work that small churches could apply but that have somehow stagnated. Other questions that could be applied could include the types and principles and forces that could be used to create teams to help small churches make the stated cooperation a reality.

Thesis is written in Estonian